וָכצענפען איראַנ
№ 44
"CZENSTOCHOWER CAJTUNG". • פרייז 20 גראָשען.

טשענסטאָכאָווער צייטונג

Piątek 29 października 1937 | ליכט-צינדען 4.03 | פרייטאג פ׳ חיי שרה כ׳ד מרחשון תרצ"ח

Bank Spółdzielczy Przemysłowców i Kupców
z ogr. odp.
w Częstochowie
Panny Marii 22
Gmach własny.
Przyjmuje wkłady, poczynając od jednego złotego.

Dr. med. N. BERNSTEIN
choroby kobiece, wewnętrzne i akuszeria
Godziny przyjęć: od 9—11 i od 4—7 pp.
ANALIZY LEKARSKIE.
Ul. N. Marii Panny 20
(prawa oficyna, I piętro). Tel. 12-53.

BANK HANDLOWY w WARSZAWIE
spółka akcyjna
ROK ZAŁOŻENIA 1870.
przyjmuje wkłady na książeczki oszczędnościowe
imienne i na okaziciela i na rachunki na dogodnych warunkach.

צו דער חתונה פון ה׳ וואָלף שנייער מיט פרל. פראניא הויפטמאַן
א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט, די עלטערן פיעל נחת ווינשען
געברידער זעלווער.

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר דער פאַמיליע הויפטמאַן
צו דער חתונה פון זייער טאכטער פראניא מיט ה׳ וואָלף שנייער.
זאָלט איהר האָבען פון זיי פיעל נחת.
פאַמיליע קאָזשוך

צו די תנאים פון פרל. שפרה שטשעקאָץ מיט ה׳ יוסף באָרנשטיין
א הארציגען מזל-טוב און די עלטערן פיעל נחת ווינשען
דוד גאָלדבערג און פרוי

מזל-טוב צו די תנאים פון פרל. שפרה שטשעקאָץ מיט ה׳ יוסף באָרנשטיין א בליהענדע צוקונפט
די עלטערן פיעל נחת ווינשען
יעקב שטשעקאָץ און פרוי

100% pewność—korzyść—tajemnica
i zwrot wkładów w umówionym terminie, to podstawy, na których oparte jest zaufanie społeczeństwa do
K. K. O. powiatu częstochowskiego
Częstochowa, N. M. Panny 19 (dom własny).
Wkłady już od jednego złotego.
5 zł. wpłacane co miesiąc na książeczkę K. K. O. uczyni po 9½ latach kwotę Zł. 736,—

2-ער יודישער שניידער-צעך
שבת, ד. 30 ד. ח. 10.30 אַ זייגער פריה
קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל
אַ פאַך-פערזאַמלונג
אויפ׳ן טאָג-אָרדנונג: זעהר וויכטיגע פראַגען.
צוליעב דער וויכטיגקייט פון טאָג-אָרדנונג דארפען אַלע קומען פונקטליך צום אָנגעוויזענעם טערמין.
די פערוואַלטונג.

Dr. med. M. SZTAJNIC
choroby nerwowe i wewnętrzne
przyjmuje od 9—11 i 4—7 p.p.
ul. N. Panny Marii 31
front, II-gie piętro. Tel. 10-92.

Dr. med.
A. WOLBERG
choroby skórno-weneryczne
POWRÓCIŁ
i ordynuje od 4—7 po poł.
Aleja Wolności № 13
II piętro tel. 13-67.

Częstochowski Bank Spółdzielczy
z ograniczoną odpowiedzialnością
w CZĘSTOCHOWIE, ul. N. Panny Marii 7. — Telefon 15-57.
Przyjmuje wkłady oszczędnościowe — załatwia wszelkie czynności bankowe — inkaso należności za światło i prąd

FARBIARNIA i PRALNIA CHEMICZNA „KRYSZTAŁ"
ul. Berka Joselewicza 2.
צום פריהלינג-סעזאָן
מיר נעמען אָן צו וואשען קראַגענס מיט לאנג-דויערענדע שפיגעל-גלאַנץ ווי אויך כעמיש צו רייניגען און צו פאַרבען אַלעראַרט קלײדונג. גארדינען צו וואשען און צו שפאנען.
ספּעציאַליטעט: 1) פאַרבען לעדערנע קורטקעס
2) דעטאַשירען (ארויסנעמען פלעקען אָהן וואשען).
אַכטונג: פלעקען ווערען ארויסגענומען אויפ׳ן אָרט
אַלץ צו ביליגע פרייזען.

„טעכנאָזיל"—א. זילבערשטיין
טשענסטאָכאָוו, אַלעע קאָשטשושקי № 23
טעלעפאָן 18-60.
פערקויפס-ביוראָ פון **קויהלען** און **קאָקס**
ליפערט אויסער וואָגאָנווייזע אויך אייבצעלנע פוהרען
פאַר הויז-געברויך
די בעסטע קוואַליטעטען הייץ-קויהלען: דאָמבראָווער און שלעזישע.
הויפּט-פערקויף און פערטרעטונגען פון די בעסטע גרובען, ווי:
גיעשע (ווילסאָן און ליגאָן), **פלאָרא, פאַריז** (קאָשעלעוו).
איך ליפער אָנהויבענדיג פון איין פוהר.
ביליגסטע איינקויפס-קוועלע.

SZKOŁA TAŃCÓW
baletm. Kosteckiego
w lokalu własnym
ul. Waszyngtona № 6.
Wyucza ostatnie nowości — kongresu — paryża 1937/1938 roku w kompletach — pojedyńczo
Zgłoszenia codziennie od 10—21 w.
אַכטונג: יעדען שבת פראַקטישע רעקציע
פאַר יודישער געזעלשאַפט.
אָנהויב 8 אָווענד. — ערשטקלאַסיגע מוזיק.

WORLD-RADIO
świat w domu...
Szanowny Czytelniku!
Nie ziściły się Twoje marzenia o spędzeniu urlopu w krajach egzotycznych, ponieważ nie starczyły oszczędności.
O możliwości realizacji Twoich marzeń pomyślała jednak firma World-Radio.
Odbiornik radiowy nabyty w firmie World-Radio umożliwi Ci tanią i przyjemną wędrówkę po krajach Europy i Dalekiego Wschodu; odsłoni przed Tobą skarbnicę obcych kultur, obyczajów i języków.
Naturalność i wierność dźwięku do złudzenia.
Reprezentujemy najpoważniejsze firmy krajowe i zagraniczne o sławie światowej.
Sprzedaż na dogodnych warunkach.
Zakłady Radiotechniczne
WORLD-RADIO
Inż. Br. Fliegelman i S-ka
Spółka Komandytowa
Aleja 24 w podwórzu,
tel. 25-75.

ראַדיאָ-אַפּאַראַטען
אויפ׳ן יאהר 1937—38
„Telefunken" i „Elektrit"
צו די ביליגסטע פרייזען, ווי אויך דער
אַליין-פערקויף פון ראַדיאָ-אַפּאַראַטען
„KENETRON"

nowoczesny odbiornik 4-lampowy zł. 240.—
luksusowy odbiornik 5-lampowy „ 350.—
na 15 rat miesięcznych Za gotówkę duży rabat
Demonstracja i sprzedaż „Optyk Medical", Aleja 31.

אונזער פערוו.-מיטגליד ה׳ **משה ראַמב**
צוליב׳ן טויט פון זיין
פאַטער
דריקט אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
די פערוואַלטונג
פון י. א. ס. ק. „הפועל"
אין טשענסטאָכאָוו.

אינ׳ם בעקאַנטען **טישלער-ווערקשטאַט**
א. ד. פ. **י. ברוסט, אַלעע 31**
ווערט ווייטער אויסגעאַרבייט אַלעראַרט **וויס מעבעל**
קוכען, קינדער-צימערן און געוועלב-איינריכטונגען, נייע מאָדעלען
רעיעלע בעהאַנדלונג. פונקטליכע אויספיהרונג.
מיר פערהאָפען, אַז די ג׳ קליענטעלע וועט זיין העכסט-צופרידען פון די בעשטעלונגען, וואס זיי וועלען ביי אונז מאַכען.
מיט אכטונג י. ברוסט, אַלעע 31.

די אַלע, וועלכע האבען אַנטייל גענומען אין דער לויה פון אונזער אונפערגעסליכער מוטער
נ"ע **אדעל שווידערסקאַ**
פון דערהיים לוריש
וועלכע איז פארגעקומען מיטוואָך, ד. 27 אָקטאָבער 1937 י. (כ"ג מרחשון תרצ"ח), דריקען אויס דעם איניגסטען דאַנק, די אין טרויער פערבליבענע
זוהן, טעכטער, איידעמס, שניר, אייניקלעך און אוראייניקעל.

Oszczędność to umiejętne używanie dochodu.

פערנאכלעסיגט געוואָרען.

עס איז טשעקאָווע צו וויסען, וויפיל געלד עס איז געזאַמעלט געוואָרען אין אונזער שטאָדט אין משך פון דער פראָקלאַמירטער „וואָך פאַר די יודישע אַקאַדעמיקער". עס וואָלט אויך נישט געשאַדט, ווען מיר וואָלטען ביי דער געלעגענהייט זיך אלע דערוואוסט. ווער עס האָט זיך פערנומען מיט'ן זאמלען די דאָזיגע געלדער.

מיר זאגען דאס דערפאַר, ווייל ביז איצט האבען מיר נישט קיין ידיעה, אז עמיצער פון די היגע כלל-טהוער, וועלכע האבען א גאנץ יאהר א פיל מויל מיט פראָזען וועגען נאַציאָנאַלען כבוד, וואָלען האבען עפּעס געטהון וועגען דעם ענין.

אז די היגע יודען האט אינגאנצען נישט אינטערעסירט דער ענין געטאָ-בענק, קאָן מען דאָך נישט זאגען. אָט איז דער פּראָטעסט-שטרייק אין טשענסטאכאָו אדורכגעפיהרט געוואָרען אין די גאנצע הונדערט פּראָצענט. אויך האט געזאָלט פאָרקומען א פּראָטעסט-מיטינג איינגעאָרדענט פון א רייהע פּאָליטישע אָרגאַניזאַציעס, וועלכער איז נאָר צוליב דעם פערבאָט פון דער מאכט נישט צושטאנד-געקומען. הייסט עס דאָך, אז ס'איז יאָ געווען אַ אינטערעס צו דעם דאָזיגען ענין, טאָ פאַרוואָס איז ער נישט אויסגעפיהרט געוואָרען ביז צום סוף. פאַרוואָס האט קיין שום אָרגאַניזאַציע, אָדער אפילו דער קלוב פון דער אקאדעמישער יוגענד, וועלכער עקזיסטירט ביי אונז אין שטאָדט נישט אויסגענוצט דעם שעת הכּושר און נישט געזאַמעלט אביסעל געלד פאַר די אָרימע קעמפענדע יודישע אקאדעמיקער.

אז ס'זענען געווען ביי אונז יודען, וועלכע האבען געמיינט ערנסט און געוואָלט געבען, איז דער בעסטער בעווייז, וואס צו אונז אין רעדאקציע האבען זיך געוואָנדען עטליכע צעהנדליגע יודען מיט די נתינות און זיך אָנגעפרעגט וועמען מען דאַרף דאס געלד אוועקגעבען. ליידער אָבער האבען מיר נישט געוואוסט די גענויע אדרעס...

מען קאָן נישט זאגען, אז די טשענסטאכאווער יודען ואלען זיך אויסצייכענען מיט זייערע פרייוויליגע נדבות, ווען עס האנדעלט זיך ביי א יודישע צרה. ווען אָבער ס'געפינען זיך שוין יאָ אזעלכע, וועלכע ווילען ערפולען זייער מענשליכען און יודישען חוב, איז נישט געווען ווער ס'זאָל דאס געלד ביי זיי נעהמען.

און זאָל מען דא אָפען זאגען, אז לעצטענס האבען מענכע פון אונזערע פּאַטענטירטע כלל-טהוער אָנגענומען א טאַקטיק פון דיווערסיע-ארבייט, פון שטערען די טעטיגקייט פון דער קליינער צאהל יחידים, וועלכע האבען זיך איינגעשפּאַנט אין וואָגען פון געזעלשאַפטליכער ארבייט. זיי ווילען אָבער נישט טהון קיין פּאָזיטיווע ארבייט, וואס האט א שייכות צום גאנצען יודענטום.

די „וואָך פאר'ן יודישען אַקאַדעמיקער", וואס איז פּראָקלאמירט געוואָרען דורכ'ן פּוילישען יודענטום, איז דורך אונזערע טשענסטאָכאווער כלל-טהוער פערנאכלעסיגט געוואָרען.

ש.

קורצע ידיעות פון דער וואָך.

— דעם פערגאנגענעם שבת זענען אין דאַנציג פאָרגעקומען ערנסטע אַנטי-יודישע עקסצעסען. פיעל שילער האבען אין בעגלייטונג פון שטורמיסטען אָרויסגעיאָגט די קונים פון די יודישע געשעפטען, אויסגעהאקט די שויבען אין אלע יודישע געשעפטען און איינגע זענען דעמאָלירט געוואָרען. 18 יודען זענען שווער צושלאָגען געוואָרען. די עקסצעסען האבען זיך אויך איבער-געחזרט זונטאג אין אָווענד און ארויס-גערופען ביי די דאַנציגער יודען אַ געדריקטע שטימונג.

— אין ווארשאָ איז פאָרגעקומען דער 6 טער קאָנגרעס פון די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען אין פּוילען ביי א בעטייליגונג פון העכער 350 דעלעגאַטען פון גאנצען לאַנד. צום קאָנגרעס זענען אויך געקומען פיעל דעלעגאטען פון אויסלאַנד. צווישען אנדערע איז אויך אָנגענומען געוואָרען א רעזאָלוציע וועגען אויפנעהמען א קאַמף געגען פאַשיזם און אנטיסעמיטיזם. עס איז אויך אָנגענומען געוואָרען א פּראָטעסט געגען געטאָ אויף די הויכשולען.

— אין שפּאַניען געפינט זיך דאס רעגירונגס-מיליטער אין א שווערער לאַגע ספּעציעל אויפ'ן אַסטורישען פראָנט, וואו די שטאָדט כיראָן האט זיך אונטערגעגעבען דעם מיליטער פון די אויפשטענדישע.

— אין לאָנדאָן קומען פאַר די זיצונגען פון נישט-אינטערווענץ-קאָמיטעט, אויף וועלכע עס ווערט בעהאַנדעלט די פראַגע פון אַרויסציהען די פרייוויליגע פון שפּאַניען. דערווייל זענען די פערהאַנדלונגען געבליבען אָהן רעזולטאט צוליב די געגען-געזעצטע שטימונגען פון די איטאַליענישע און סאָוויעטישע דעלעגאַטען אין דער פראַגע.

אַ פראַנצויזישע האַנדעלס-שיף איז נישט ווייט פון די שפּאַנישע ברעגען באָמבאַרדירט געוואָרען דורך אַנ'אומבעקאַנטען עראָפּלאַן. די מאַנשאַפט איז אויפגענומען געוואָרען אויף א פראַנצויזישע קריגס שיף, וועלכע האט אויף די אַלאַרם רופען פון דער האַנדעלס-שיף געאיילט מיט הילף. די האַנדעלס שיף איז שטאַרק צעשעדיגט.

— אין ניו-יאָרק איז געשטאָרבען אין עלטער פון 65 יאָהר דער בעריהמטער יודישער פילאַנטראָפּ, געזעלשאַפטליכער טהוער און פרעזידענט פון דזשאָינט פעליקס וואַרבורג.

דער פערשטאָרבענער איז געוועזען גרינדער פון דזשאָינט, פאָרזיצער פ'ן אַדמיניסטראַטיוו - קאָמיטעט פון דער יודישער אַגענץ, ווי אויך עהרען-פרעזידענט פון א רייהע יודישע פילאַנטראָפּישע ווי אויך קולטור אינסטיטוציעס, פאַר וועלכע ער האט געשפּענדעט ריזיגע סומען. בלויז פאַר דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים האט פעליקס וואַרבורג געשפּענדעט אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר. די ידיעה פון טויט פון פעליקס וואַרבורג האט אַרויס-גערופען טיפען טרויער אין אלע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין אמעריקא ווי אויך אין דער גאנצער וועלט.

— די א"י-רעגירונג פּראָיעקטירט א נאָוועלע צום אימיגראַציע-געזעץ, לויט וועלכע עס זאָל בעשטימט ווערען א מאַקסימום פון דער געזאַמטער צאהל יודישע עולים ווי אויך א מאַקסימום פון די בעזונדערע קאַטעגאָריעס עולים. די נאָוועלע זעהט פאָר גרויסע שטראָפען פאַר אומלעגאַלע עולים און פאַר די פּערזאָנען, וועלכע וועלען העלפען דער אומלעגאַלער עליה.

— אין שפּיטאל אין ירושלים איז געשטאָרבען דער זוהן פון פראָפ. דוד יעלין, אבינועם יעלין, אויבער-אינספּעקטאָר פון די יודישע שולען אין ארץ ישראל. אבינועם יעלין איז מיט עטליכע טעג פריהער געטראָפען געוואָרען פון מערדערישע אראבישע קוילען, וועלכע האבען איהם שווער פערוואונדעט.

— פון דער ראדאמער תפיסה זענען בעפרייט געוואָרען די צוויי יודישע אַרעסטאַנטען פון פּשיטיק אליעזר פעלדבערג און אברהם האַבערבערג, וועלכע זענען צוליעב זייער גוטער אויפפיהרונג בעפרייט געוואָרען 5 חדשים פאַר'ן טערמין. אין דעם קבלת פנים קאָמיטעט פאַר די צוויי יודען אין פּשיטיק האבען זיך אויך בעטייליגט עטליכע קריסטען.

— דער ענגלישער קאָלאָניען-מיניסטער אָרמסבי גאָר האט אויף דער זיצונג אין פּאַרלאַמענט ערקלערט, אז די נייע ענגלישע קאָמיסיע וועט נישט אַרויספאָהרען נאָך ארץ ישראל כל זמן דאָרט וועט נישט זיין רוהיג.

— די אונטערהאַנדלונגען פון דער יודישער אַגענץ, וועגען א הלוואה פון 2 מיליאָן פונט אויף דורכצופיהרען גרויסע קאָלאָניזאַציע-פּלענער, האַלטען ביי פערענדיגט ווערען.

— דער רעקטאָר פון לעמבערגער אוניווערזיטעט איז אין א רעדע, וועלכע ער האט געהאַלטען אויף דער פייערליכער ערעפנונג פון אקאדעמישען יאָהר, שאַרף אַרויסגעטרעטען געגען דעם איינפיהרען אַ געטאָ אין די הויכשולען ווי אויך געגען די עקסצעסען און טעראָר פון די ענדעקישע סטודענטען.

— אין עטליכע ווארשאווער האַנדעלס-שולען זענען דורך די רעקטאָרען איינגעפיהרט געוואָרען געטאָ בענק פאַר די יודישע שילער.

— די יודען אין מלאווע האבען מאָנטאג אדורכגעלעבט א שווערען טאָג. אין צוזאַמענהאנג מיט'ן פערענדיגען פונ'ם „חודש פון פּוילישען סוחר" האבען זיך אין די גאַסען געזאַמעלט מחנות ענדעקעס און פּאַרמירט אַ דעמאָנסטראַציע צוג, דערביי האבען זיי געוואָרפען אַנטי-יודישע לאָזונגען און געשטעפּט די יודישע דורכגעהער. אָנקומענדיג אויפ'ן מארק האבען די דעמאָנסטראַנטען אומגעוואָרפען די יודישע סטראַגאַנעס און בוידען, פערניכטענדיג און טיילווייז ראַבירט די יודישע סחורות. דערנאָך זענען די כוליגאַנעס אוועק אין צענטער שטאָדט, וואו זיי האבען גענומען האַקען שויבען און ראַבירען יודיש האב און-גוטס. די יודישע סוחרים האבען געשטעלט א ווידערשטאַנד און ס'איז געקומען צו ביטערע געשלעגען. אין רעזולטאַט זענען בלוטיג צושלאָגען געוואָרען פיעל יודען און קריסטען און פיעל יודישע סטראַגאַנעס זענען צוראַבירט געוואָרען.

— דינסטאַג איז אין ווארשאווער אַפּעלאַציע געריכט פאָרגעקומען דער משפט איבער יאָסל פענדראַק, וועלכער איז דורכ'ן טשענסטאָכאָווער קרייז-געריכט פערמשפּט געוואָרען אויף לעבענסלענגליכער תפיסה פאַר דערשיסען דעם טרעגער באָראַן. טראָץ דער בקשה פון די פערטיידיגער איז דער אָנגעקלאָגטער נישט געבראַכט געוואָרען קיין ווארשאַ צו דער אַפּעלאַציע און ס'זענען אויך נישט אַרויסגערופען געוואָרען די ניי אָנגעמעלדענע עדות. אלס פערטיידיגער פון פענדראַק'ן זענען אַרויסגעטרעטען די אַדוואָקאַטען: האַניגוויל, יאַן דאמבראַווסקי און בערנזאָהן. צוליב דער שפּעטער שעה איז דער פּראָצעס איבער-געריסען געוואָרען ביז שבת 9 אַ זייגער פריה.

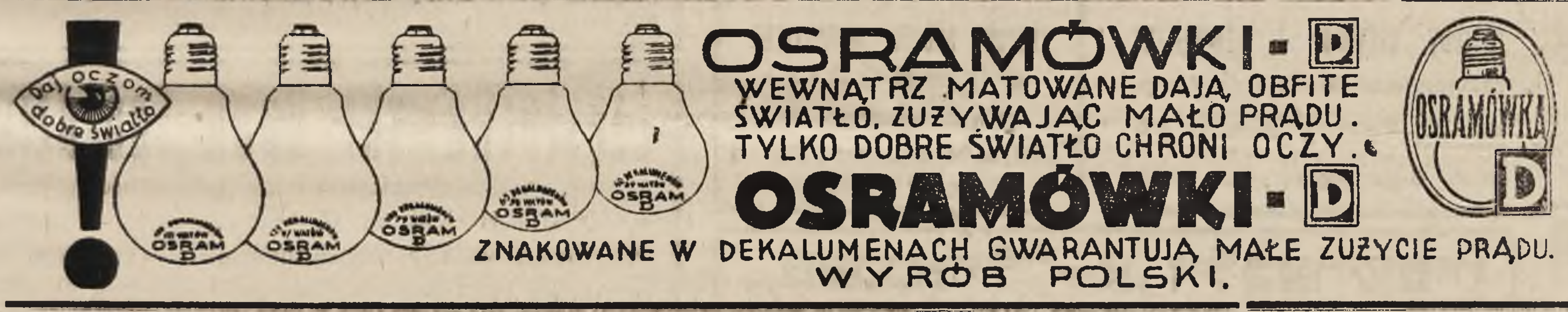

וועגען אונזערע היימישע ענינים

(א שמועס אזא)

— אָווא, אָווא, נאָר דעם אויוועַן דאַרף מען ארויסוואַרפען—מיט אַזאַ ברוך הבא האָב איך אויפגענומען מיין שכן גרונם פלטיאל, ווען ער איז געכטען נאָך א לענגערער צייט געקומען צו מיר צו-גאַסט.

— דעם אויוועַן דאַרפסט איהר נישט ארויס-וואַרפען—ענטפערט מיר מיין שכן מיט א שמייכעל—ווייל כאָטש ס'איז היינט נאָך וואַרעם, וועט אָבער באַלד נאָך אין עטליכע טעג אָרום ווערען ווינטער און אויב איהר האט זיך גאָר אָנגעגרייט אביסעל „גיעשע" קויהלען, וועט אייך דער אויוועַן צו-נוץ קומען... אויב אָבער איך בין געקומען צו אייך, איז עס נישט דערפאַר, ווייל איך האָב אייך צו דערצעהלען נייעס, נאָר גאָר פּשוט, כ'וויל זיך מיט אייך אַביסעל אדורכשמועסען וועגען היימישע ענינים.

— זיצט, אדרבה, כ'האָב גאָר נישט געמיינט—וויל איך איבערבעטען מיין שכן. זאָל מען טאַקי א שמועס טהון, זיך אַביסעל אָראָברעדען פון האַרצען, און צו רעדען איז דאָך דאָ גענוג, נאָך אביסעל צופיעל.

— רעדען? — רייסט מיר איבער מיין שכן—אויך דאס רעדען איז שוין איבערדריסיג. וואס קומט ארויס פון רעדען, איבריגענס, רעדען לאָזט מען דען יאָ? אָט, למשל, האָב איך די וואָך געזעהן א פּלאַקאַט, וועלכער האט גערופען אויף א פּראָטעסט מיטינג געגען די געטאָ בענק. אדורכלעזענדיג די ליסטע פון די רעדנער, האָב איך בעשלאָסען צו געהען הערען וואס זיי וועלען זאגען. נאָר שטעלט אייך פאָר, אז צוקומענדיג צום זאַל בין איך געוואויר געוואָרען, אז דער מיטינג קומט אינגאנצען נישט פאָר מחמת דעם וואס מען לאָזט נישט רעדען...

גלויבט מיר, פאָניע סמאָל, כ'האָב פון דעם געהאט גרויס ענמת נפש וואס איך האָב נישט געהערט, וואס מאנכע פון די אויסגעדרעכענטע רעדנער האבען צו זאגען וועגען די סטודענטען...

דערפאַר אָבער האט מען שוין גענוג גערעדט אין דער קהלה, פאַר פייער און פאַר וואַסער האבען זיי גערעדט—גיט א ווינק מיט'ן אויג מיין שכן.

— אין דער קהלה? — ווער איך ניי-געריג—, וואס האט מען גערעדט אין דער קהלה, ווי איך ווייס קומט לעצטענס פאָר זעלטען זיצונגען, צוליב דעם וואס ביז איצט איז נאָך אַלץ נישט טעטיג די נייע קהלה.

— אָבער פאָרט איז פאָרגעקומען א זיצונג—זאגט מיין שכן—און טאַקע פון די אַלטע און אפילו נייע פּרנסים און דאַזאָרעס, און גערעדט האט מען אַזש ביז צוויי ביינאכט. געווען איז דאס יענע וואָך דאָנערשטאַג און געהאַנדעלט האט זיך וועגען אינצידענט אין ענין וואָלבערג. און וואס האט מען אַלץ נישט אויסגערעדט. מען האט גערעדט, אז געוויסע כלל-טהוער, וועלכע ווילען שטערען דער קהלה ארבייט, זענען ספּעציעל געלאָפען צום ד"ר וואָלבערג און איהם אנגערעדט, ער זאָל נישט האַלטען זיין וואָרט און נישט בעצאהלען דאס צוגעזאַגטע געלד און צוליב דעם טאַקי איז ארויסגעקומען דער אינצידענט. טייל ווידער האבען געהאט טענות, דערפאַר ווייל מען האט פערשאַטען א קבר, וואס איז געגען דער יודישער טראַדיציע. קורץ, מען האט אזוי פיעל גערעדט, אז איך בין נאָכדעם ארומגעגאַנגען דריי טעג מיט קאָפּ-וועהטאָג. און איך בין זיך מודה—קלאַפּט זיך מיין שכן מיט די האַנד אויפ'ן האַרצען—אז כ'בעדויער זעהר, וואס איך האָב מיך געלאָזט אָנרעדען צו געהן אויף דער זיצונג, ווארום פאַר אַזאַ יוד ווי איך, איז גלייכער צו זיצען אינדערהיים און זיך נישט מישען.

— וואס איז—בין איך נייגעריג צו וויסען, וואס האט מען דאָרט אין דער קהלה גערעדט אַזעלכע אויסטערלישע זאַכען?

— וואס איז די נפקא מינה—גיט א מאַך מיט דער האַנד מיין שכן—וואס זיי האבען גערעדט א סך דאַזאָרעס האבען גערעדט און פרעגט זיי אליין בחרם וואס זיי האבען גערעדט וועלען זיי אייך דען וויסען צו זאגען. היינט, אז זיי האבען נישט געוואוסט, זאָל איך וויסען?...

— און וואס זאגט איהר צו די אינטערשריפטען, וואס מען נעמט ביי די יודישע בעפעלקערונג אין אונזער שטאָדט—פרעגט מיין שכן.

— וואס פאַרא אונטערשריפטען, אהא, אוודאי וועגען דער ווינטער-הילף, וואס מען וויל מאכען פאַר די ארבייטסלאָזע—וויל איך טרעפען.

— איהר האט א טעות—לאַכט פון מיר מיין שכן—מען נעמט אונטערשריפטען וועגען — — — וועגען איינאָרדנען א ווינטער אקציע פאַר די יודישע פּרנסה'לאָזע—וויל איך אלץ אויסכאַפּען.

— איהר זענט א שוטה אָדער א נאַאיוועער—מאַכט מיר א „קאָמפּלימענט" מיין שכן. איך בעוואונדער אייך, אז איהר, א שרייבער, א מענש, וואס קאָן גוט דאס געזעלשאַפטליכע לעבען ביי אונז אין שטאָדט, זאָלט נאָך גלויבען אין אַזעלכע זאַכען. מענש איינער! —קאָן זיך מיין שכן נישט בערוהיגען.

—איהר גלויבט נאָך, אז אונזערע כלל-טהוער וועלען זיך פערנעמען מיט אַזעלכע נאַרישקייטען, ווי העלפען די אָרימע און נויטבעדערפטיגע אויפ'ן ווינטער. מען זאַמעלט אונטערשריפטען, אָבער נישט אויף קיין הילפס אקציע, נאָר אז די קהלה זאָל צונעמען עטליכע דיינים.

— וואס? — שטעל איך אויס א פּאָר אויגען. דיינים זאָל מען צונעמען, געהט שוין געהט! איהר מאכט פון מיר חוזק.

— אזוי איז עס ליידער—זאגט מיט א פעסטער שטימע מיין שכן—עס געהען אָרום איבער דער שטאָדט מענשען מיט גרויסע בויגענס פּאַפּיער און הייסען יודען אונטערשרייבען אַ פּאָדערונג, דאס די קהלה זאָל צונעמען עטליכע דיינים. די דאָזיגע יודען—דערצעהלט ווייטער מיין שכן—אָריענטירען זיך נישט וועגען וואס עס האנדעלט זיך, מען רעדט זיי איין, אז טאָמער וועלען זיי אונטערשרייבען, וועט די גאולה קומען, וועט מען אויסגעלייזט ווערען פון אונזערע צרות, וועט אָבגעשאַפט ווערען דער בּאָיקאָט אַ. ד. גל. דערהערענדיג אַזעלכע ווערטער געמען די יודען און שרייבען אונטער, איבערהויפּט, אַז מען פערלאַנגט נישט פון זיי דערפאַר קיין חתימה-געלט...

— אָבער וואס וועלען זיי דערמיט בעצוועקען—פרעג איך. וועלכער משוגענער דאַזאָר וועט ביי דער יעצטיגער שווערער לאַגע פון דער קהלה שטימען פאַר נייע דיינים.

אָט דאס איז דאָך טאַקי שלעכט — זאָגט מיין שכן — וואס צווישען אונזערע יודען געפינען זיך אַזעלכע, וואס גיבען זיך נישט אָב קיין דין-וחשבון ווי זיי האַלטען אין דער וועלט. איצט, ווען ס'איז מעהר ווי אַלע מאָל נויטיג אויפצוגעפונען מיטלען, ווי אַזוי אָבצושטויסען די אַטאַקעס מצד דעם אויסערליכען שונא, האבען אַ טייל יודען גאָר אין זינען נישט עפּיס אַנדערש, ווי קלויבען נייע דיינים און אַנדערע ווידער זאַמלען די כחות צו העצען געגען דער קהלה און איהר שאָדען צו ברענגען.

שטעלט אייך פאָר—דערצעהלט ווייטער מיין שכן—אַז מען איז ביי מיר אויך געווען נאָך אַנ'אונטערשריפט, האָב איך דאָך אָנגעהויבען צו טענה'ן, אַז איצט איז נישט די צייט פון צונעמען דיינים, פערקעהרט, היינטיגע צייטען, וואָלט מען געדאַרפט רעדוצירען דאס פערסאָנאַל און מכל שכן פערגרעסערען קען מען דאָך אודאי נישט. האָט יענער, וועלכער איז אגב מיינס אַ גוטער בעקאַנטער, מיך אָנגעהויבען צו בעטען, אַז איך זאָל איהם דאס געפעליגקייט טהון און אונטערשרייבען.

— כ'ווייס—זאָגט דער אונטערשריפטען-קלויבער—אַז ס'וועט פון דעם טאַקי גאָרנישט ווערען, איך דאַרף אָבער האבען די אונטערשריפטען, ווייל-רוימט ער מיר איין אין אויער—איך קריג פאַר יעדער חתימה בעצאָהלט. דערביי האט ער אויסגעשטעלט אויף מיר אַזעלכע רחמנות-אויגען, אַז איך האָב אַליין אויך אונטערגעשריבען. מיין עסק—זאָגט ווייטער מיין שכן—איך קען דאָך נישט נעמען אויף מיין געוויסען, אַז אַ יוד, וועלכער האט א ווייב מיט קינדער מפרנס צו זיין, זאָל צוליעב מיינס אַנ'אונטערשריפט, חלילה, נישט האבען קיין שטיקעל ברויט...

— כ'דאַנק אייך—געזעגען איך זיך מיט מיין שכן—פאַר די נייעס, וואס איהר האט מיר דערצעהלט. איצט וועל איך כאָטש וויסען, אַז טאָמער וועט אַזאַ אונטערשריפטען - קלויבער קומען צו מיר, זאָל איך איהם אויך אונטערשרייבען, זאָל אַ יוד כאָטש האבען פּרנסה...

סמאָל

געל און ווייס...

פון לעא קעניג

די גאנצע וועלט איז איצט אויפגעבראכט געגען די יאפאנער פאר דעם אכזריות'דיגען אופן מיט וועלכען זי פיהרט איהר „נישט אפיציעלע מלחמה" אויף כינע. די לופט אין אייראפע און אמעריקע איז ממש אנגעלאדענט אצינד מיט הייליגען צארן און פראטעסטען געגען דער יאפאנישער רעגירונג. כמעט די גאנצע געזעלשאפטליכע מיינונג, די לינקע און די רעכטע און דער עיקר אין די דעמאקראטישע מדינות אין די פאשיסטישע מלוכות איז דער צארן געגען יאפאן א פערשטיקטער, פערשטעהט זיך, פאדערט איצט מען זאל באיקאטירען די יאפאנישע סחורות. מען זאל שיקען מעדיצינישע הילף צו די כינעזער אאוו. זענען די פראטעסטען געגען יאפאן בערעכטיגטע? — נאך ווי עס קען גאר קיין פראגע נישט זיין. און דאך פרעגט זיך ווען אפילו נישט ווילענדיג פאר וואס איז דער הייליגער צארן געגען יאפאן אזוי „ספאנטאן"? איז די ציוויליזירטע ווייסע אייראפע און אמעריקא אצינד אזוי אויפגעבראכט געגען יאפאן נישט אויך דערפאר, ווייל עס האנדעלט זיך וועגען א געלער ראסע? עס קען קיין צווייפעל נישט זיין, אז די גאנצע ציוויליזירטע געזעלשאפטליכע מיינונג דארף איצט מאביליזירט ווערען געגען דעם יאפאנישען פאשיסטישען מיליטאריזם, אבער צו דער זעלבער צייט מעג מען זיך פרעגען: מעג דאס געוויסען פון דער ציוויליזירטער מענשהייט שטילען איצט בלויז מיט די פראטעסטען געגען יאפאן?

פארוואס איז גוערניקא אזוי גיך פערגעסען געווארען? פארוואס האט די ציוויליזירטע ווייסע מענשהייט אזוי נישט געשטורעמט געגען גוערניקא ווי זי שטורעמט אצינד געגען יאפאן?

וואו איז דאמאלס געוועהן דער הייליגער צארן. דאס איידעלע געוויסען פון דער ווייסער, ציוויליזירטער מענשהייט?

די יאפאנישע פערטיליגונגען פון די ציווילע פרידליכע כינעזער איז א פערברעכן פון גרעסטערן מאסשטאב ווי גוערניקא, אבער האבען די יאפאנעזישע יונקערס נישט גע'הרג'ט אט די שרעקליכע סטראטעגיע פון גוערניקא?

זיי האבען געזעהן און צוגעקוקט ווי א גרויס אייראפעאיש פאלק (א פאלק וואס איז נישט לאנג צוריק געווען דאס קולטורעלסטע אפשר אין אייראפע) נעמט און בעשטראפט, מעקט אב פון דער ערד אנ'אלטע שפאנישע שטאדט מיט איהר פרידליכער בעפעלקערונג מיט איהרע פרויען און קינדער: אמת אייראפע האט א שוידער געטהון פון דעם גוערניקא און דייטשלאנד אינצידענט און אבגעקומען מיט'ן שוידער—אבער די יאפאנישע מיליטאריסטען.—היטלער'ס פערעהרער—האבען ווייזט אויס געלערנט פון גוערניקא, אז מען מעג, און אז מען דארף אזוי בעשטראפען, אנלערנען און אבשרעקען אט די ציווילע שטעדט און פרידליכע קהלות.

מען קען זיי שטענדיג בעשולדיגען אין „באלשעוויזם" און אייראפע שליגט אזוי גרינג אראב אזעלכע אינצידענטען.

ס'איז אפילו אמת, אז דער „תלמיד" האט אין א סך „פרטים" איבערגעשטיגען זיינע אייראפעאישע ציוויליזירטע מלמדים.

יאפאן איז א תלמיד מובהק פון דער אייראפעאישער טעכנישע און ביזנעס-קולטור און ציוויליזאציע.

יאפאן איז א אויסגעצייכנעטער, געניאלער תלמיד. מען פלעגט אמאל בעצייכענען דעם יאפאנער אלס דעם ענגלענדער פונ'ם ווייטען מזרח; היינט קען מען זיי בעצייכנען אלס די אמת'ע פאשיסטען פונ'ם ווייטען מזרח.

אין א סך פרטים האט יאפאן איבערגעשטיגען, איהרע מלמדים. יאפאן קען וואגען, נעהמען די איניציאטיוו און דעם „אינטערנאציאלען דין און יושר" אין די אייגענע פויסטען אזוי גוט—און אפשר שוין בעסער ווי מוסאליני און היטלער.

אבער דאס הייסט נאך נישט, אז איצט, ווען די וועלט איז פול מיט פראטעסטען געגען יאפאן, דארפען אינגאנצען פערגעסען ווערען איהרע, יאפאנס לעהרער און מדריכים.

עס איז אנ'עוולה צו פערגעסען אין דעם קיום, וואס קימט היטלער'ן פאר יאפאנ'ס איצטיגע שעהנע מעשים. ס'איז נישט קיין יושר.

סיידען מיר זאלען קומען צום בעשלוס, אז די ציוויליזירטע מענשהייט און אי'הר געוויסען איז זעהר סענסיטיוו, עמפינדליך צו קאלירע; א ווייסער פערברעכן רעגט זיי נישט אזוי שטארק אויף ווי א געלער פערברעכן.

אדער אפשר איז עס דאך נישט אזוי ראפינירטע קאלאריט עמפינדליכקייט ווי אינטערעסען. והא ראיה: דער גרויסער ווייסער טשעמפיאן פון דער רייגער ראסען-טעאריע האט דאך געמאכט יד אחת מיט דעם געלען יאפאן.

און דאך פערגעסט מען אן איהם אזוי זינדיג אציגד, ווען מען פראטעסטירט אזוי שטארק געגען יאפאן.

די עקסטרעמע בעגעגענען זיך

פון פסח קאפלאן

שוין א לאנגע צייט ווערען די נאציאנאלע יודען אין פוילען און אנדערשוואו געפייניגט מאראליש דורכ'ן אומשטאנד, וואס דער ציוניסטישער געדאנק קומט זיך צונויף אין זיינע הויפט-פרינציפען מיט'ן אנטיסעמיטיזם; ביידע געפינען נישט פאר יודען קיין אנדער לעזונג, נאר דורך עמיגראציע.

ס'איז פערשטעהט זיך, א גרויסער אונטערשיד צווישען איינעם, וואס זוכט עצות יענעם ארויסצווארפען, און דעם אנדערען, וואס זוכט זיך צו ראטעווען אין אנ'אנדערע דירה. אבער ווען די פראקטישע מעשים פון ביידע קומען זיך צונויף, ווען ציוניסטען שאפען פוילישע פרא פאלעסטינע קאמיטעטען, אדער ווען זשאבאטינסקי שיקט זיינע רעלאציעס דורכ'ן „טשאפ" און פיהרט שמועסען מיט'ן מיניסטער בעק, רופט עס ארויס ביי אונז א שווערען געפיהל.

קוקען מיר זיך אריין אביסעל טיפער, ווערען מיר, געוואויר אז אונזער גאנץ לעבען איז אזוי טראגיש איינגעשטעלט, אז ס'זעהט אפט אויס, ווי מיר און אונזערע שונאים וואלטען געגאנגען אין איין וועג און געשטרעבט צו איין ציל.

ס'איז אמאל אין דער ביבעל געווארפען געווארען א פראזע, אז מיר זענען „א פאלק, וואס זיצט אליין און רעכענט זיך נישט צווישען די פעלקער" און נישט געקוקט דערויף, וואס מיר זענען שוין צוויי טויזענד יאהר „מפוזר ומפורד" — צוזיים און צושפרייט — צווישען אנדערע פעלקער, האבען מיר זיך פונדעסטוועגען ארומגערינגעלט מיט כלערליי גדרות און פייגים, כדי צו לעבען פולשטענדיג סעפעראט, נישט צונויפמישען זיך מיט די אומות.

„מ'האט גוזר געווען נישט צו עסען גוי'אישע ברויט, כדי מען זאל נישט טרינקען גויאישע וויין. און זייער וויין זאל מען נישט טרינקען טאמער וועט מען נעהמען זייערע טעכטער, און זייערע טעכטער טאר מען נישט נעהמען, טאמער וועט מען דינען זייערע געטער".

דערמיט האט מען אנגעהויבען באלד נאכ'ן חורבן און וויפיעל ס'האבען זיך נישט געענדערט די בעדינגונגען פון לעבען, האבען מיר זיך געהאלטען פעסט, ביז'ן היינטיגען טאג. ביי אונזערע סעפאראטיסטישע טענדענצען.

די ציוניסטען פון איין זייט, די ארטאדאקסען פון דער אנדערער, די פראגרעסיסטען פון דער דריטער — אויף פערשידענע וועגען, מיט כלערליי מיטלען שטרעבען אלע צו איין ציל, צו פערפעסטיגען אונזער אנדערשקייט, אייגענארטיגקייט, אבגעזונדערטקייט, אונזער נאציאנאלע שעפערישקייט.

ס'איז דאך א היסטארישער פאקט, אז די געטאס אין א סך לענדער האבען מיר זיך אליין געשאפען, ווייל מיר האבען געוואלט לעבען בעזונדער צווישען אייגענע. און ביז'ן היינטיגען טאג, סיי אין די אלטע ישובים און סיי אין די נייע, זיצען מיר אין קאמפאקטע מאסען — דערויף האט דאך זאנגוויל בשעתו געבויט זיין טעריטאריאליסטישע טעאריע.

נאך אין דער ביבלישער צייט האט מען ביי איטליכער נאציאנאלער צרה אונז איינגעחזרט, אז דאס איז אונז געקומען דערפאר, ווייל מיר האבען אבגעקעהרט פון גאט און געדינט אנדערע געטער, כאטש אין דער אמתן זענען געווען דערצו אנדערע סיבות. און אויך איצט, ביי דער מפלה פונ'ם דייטשען יודענטום, האבען מיר נישט אויפגעהערט לאכען פון זיי, וואס זיי האבען אבגעקעהרט פונ'ם יודישען פאלק און געדינט דעם פרעמדען פאלק, כאטש די סיבות צו זייער אומגליק זענען געווען אנדערע.

און אט בעגעגענען מיר זיך מיט א נייעם פאקט: אונזערע שונאים פראיעקטירען צו געבען אונז א ברייטע יודישע אויטאנאמיע, א גאנצע נעץ נאציאנאלע אינסטיטוציעס. מיט א שולנעץ ביז אנ'אייגענעם אוניווערזיטעט אויף דער יודישער שפראך.

היטלער האט שוין פריהער געמאכט עפיס אזוינס און ס'איז א פאקט, אז קיינמאל האט נאך אין דייטשלאנד נישט אזוי געבליהט די יודישע קהלה. דער יודישער טעאטער (אויף דייטש) און א גאנצע רייה אנדערע אינסטיטוציעס, ווי גראד איצט, אונטער דער נאצי ממשלה.

דא, אין פוילען, האט פריהער געהערשט ביי א טייל פאליטיקער די שיטה פון אסימילאציע, און די אפאסטאלען פון אט דער שיטה ווייזט זיך ארויס זענען געווען אונזערע בעסטע פריינד, די אזוי גערופענע „נאפראוויאטשעס", קומען איצט די אנטיסעמיטען, לאכען אויס זייערע אסימילאטארישע חלומות און אין דער שטרעבונג צו יודישער אבזונדערונג דערגעהען זיי אזש ביז'ן פלאן פון געבען יודען אויטאנאמיע.

ס'איז לחלוטין נישטא קיין שום אונטערשיד צווישען דעם ציוניזם מיט די אנדערע יודיש נאציאנאלע אידעאלאגיעס — אלע קומען זיי זיך צונויף אויף איין פלאטפארם מיט די איצטיגע פאסטולאטען פון די יודישע שונאים.

וואס-זשע דארפען מיר דערפון דרינגען? צי מוז דא טאקע באמת גילטיג זיין דער כלל, אז אלץ וואס מיין שונא וויל, איז מסתם נישט גוט פאר מיר? מוזען מיר זיך אבזאגען פון אלע אונזערע פערלאנגען און שטרעבונגען נאר דערפאר, ווייל דער אנטיסעמיטיזם פערלאנגט עס אויך?

ניין, מיר מוזען בלויז לערנען פונ'ם ציוניזם, וועלכער איז ביז איצט געווען די סאמע ארויסגערוקטע יודיש נאציאנאלע פאזיציע און האט שוין געהאט א סך צונויפשטויסען מיט'ן געגנער. דארט, אין דער ציוניסטישער מחנה, האט מען זיך שוין אויסגעלערנט פונאנדערשיידען צווישען פרייוויליגען און געצוואונגענעם עמיגראציאניזם. צווישען דער יודישער שטרעבונג צום נאציאנאלען אויפבוי און דער אנטיסעמיטישער ברוטאלער ארויסשטויסונגס פאליטיק.

אויך אויף אלע אנדערע יודישע נאציאנאלע פאזיציעס איז פערהאן די זעלביגע דיפערענץ, מיר דארפען איהר נאר בעגרייפען און בעטאנען.

ווען דער שונאי ישראל צאט מאצקעוויטש, למשל, זאגט, אז די יודישע פראגע אין פוילען קען מען נישט לעזען בלויז דורך עמיגראציע, נאר מ'מוז געפינען איהר לעזונג דא אויפ'ן ארט, דארפען מיר געדענקען, אז אויך המן איז נישט געווען קיין ציוניסט, אויך ער האט געוואלט לעזען די יודישע פראגע דא אויפ'ן ארט — „להשמיד ולאבד" אין איין טאג...

אויך זיין יודישע אויטאנאמיע איז נישט דאס, וואס מיר פערלאנגען...

וואס געהערט, וואס געזעהן.

יודישע שול-קינדער מוזען זיין געהארכזאם...

איהר ווייסט דאך שוין וועגען דעם אינצידענט, וואס איז אויסגעבראכען אין די פאוושעכנע שולען מיט די יודישע שול-קינדער, וועלכע האבען פערלאזט דעם 19 טען אקטאבער די לעקציעס. די צוויי קריסטליכע קיעראווניקעס פון די שולען 12 און 15 האבען אויף צומארגענס די קינדער נישט מעהר ארייגעלאזט אויף די לעקציעס און גערופען די עלטערען, זיי אויסגעמוסערט. גענומען פון זיי „גוטוויליג" נדבות פאר ארימע קינדער און געהייסען אויף צומארגענס קומען די קינדער אין שולע אריין. ווען אבער די שילער זענען דאן געקומען, האט מען זיי ווייטער נישט ארייגעלאזט און אין רעזולטאט הייסט מען זיי אנשרייבען ביטעס צום שול-אינספעקטאר וועגען דערלויבען ווייטער צו בעזוכען די שולע.

א סך עלטערען האבען לאין ברירה אראבגעבויגען די קעפ און אזעלכע ביטעס אנגעשריבען ס'זענען אבער פערהאנען אזעלכע עלטערען, וואס קאנען ביי זיך נישט פועל'ן, זיי פרעגען א נאאיווע פראגע: פארוואס — זאגען זיי — טרעפט אין די הויכשולען, אז די סטודענטען, וועלכע געהערען צום נאציאנאלען לאגער מאכען אפט זעהר אפט אוואנטורעס אינמיטען די לעקציעס, שלאגענדיג זייערע יודישע קאלעגען און שא שטיל, זיי ווערען גארנישט בעשטראפט, אפטמאל טרעפט אפילו, אז די אויבענדערמאנטע סטודענטען בעווארפען זייערע פראפעסארען מיט פוילע אייער און זיי ווערען אייך נישט בעשטראפט. און דא האבען די יודישע שול-קינדער חוטא בעגל געווען נאר דערפאר, ווייל זיי האבען אין טאג פון אלגעמיינעם יודישן פראטעסט געגען געטאס זיך אויך אנגעשלאסען אין דער יודישער סאלידאריטעט.

אט אזעלכע פראגען שטעלען די עלטערען פון די „ווידערשפעניגע" קינדער. זיי האבען אבער א טעות, די דאזיגע נאאיווע מענשען, זיי פערגעסען, אז דארט אין די אוניווערזיטעטען מאכען די אוואנטורעס די הארציגע יוגענד, מיט וועלכער מען צאצקעט זיך און אויף וועלכער מען לייגט גרויסע האפנונגען, אז זיי וועלען דאס שאפען דאס אמת'ע פוילען, און דא, אין אונזער פאל, האט מען צו טהון מיט יודישע קינדער, און יודישע קינדער טארען זיך אויף אזעלכע זאכען נישט דערלויבען, יודישע קינדער מוזען זיין געהארכזאם...

הכנסת אורחים.

ווייניג יודען פון אונזער שטאדט ווייסען וועגען דעם „הכנסת אורחים", וואס מיר פערמאגען. קיינעם פאלט אפילו נישט איין צו געהן זעהן, וואס דארט קומט פאר און דאך איז דאס אנ'אינסטיטוציע מיט גרויסע טערדינגסטען.

ס'טרעפט אפט- אז נישט בלויז אורחי פרחי האבען די מעגליכקייט דארט צו שלאפען, נאר אפט, זעהר אפט, נעכטיגען דארט איבער צוגעפאהרענע. וועלכע דארפען אין שטאדט עפיס ערלעדיגען און האבען נישט די מעגליכקייט צו בעצאהלען אין קיין אכסניה פאר א נאכט-לעגער.

אנפיהרען מיט'ן „הכנסת אורחים" טהוען פראסטע, פשוטע יודען פון דער גארנצארסקא, נאדזשעטשנא גאסען און דאס מיט פיעל פיעטעט און איבערגעבענהייט. זיי, די הארעפאשנע יודען, פיהלען, ווי אזוי עס איז ביטער, אז מען האט נישט קיין דאך איבער'ן קאפ,

איינמאל אין יאהר אבער איז אויך ביי די דאזיגע יודען א יום טוב—דאס איז שבת פ' וירא, ווען מען לייענט אין ספר די סדרה וועגען דעם. ווי אזוי אברהם אבינו האט מכניס-אורח געווען די דריי מלאכים. אט דעם שבת ארדנען זיי איין א קיווש. די חברה קדישא שבת בראשית—אונזער הכנסת-אורחים חברה—שבת וירא.

היי יאהר האבען זיי געהאט א דאפעלטען יום טוב: זיי האבען עס פערבינדען מיט'ן פייערליכען אקט פון איינמויערען א טאוועל אין דער וואנד —א מצבת זכרון נאך זייער לאנגיעהריגען טיכטיגען מיטגליד און גבאי העניך לאפידות ז"ל, האט מען צוזאמענגעבעטען צום דאווענען אביסעל כלל-טהוער, פארשטעהער פון דער ארטיגער יודישער פרעסע, געטיילט אלעמען עליות און נאכ'ן דאווענען געמאכט א קידוש.

ווי די אנפיהרער פון „הכנסת-אורחים" פערזיכערען, איז דער קידוש געמאכט געווארען פאר'ן געלד, וואס די חברה-לייט האבען מנדר געווען, אבער נישט דאס איז דער עיקר, א פאקט, וואס מען דארף פערצייכענען, אז די דאזיגע פשוט'ע יודען מיינען עס זעהר ערנסט מיט זייער ארבייט פאר'ן „הכנסת אורחים"...

געה, פערשטעל א וועלט...

מען האט נעשמועסט, אז פון 20 טען ביז'ן 27 טען אקטאבער זאלען זיך יודען אבהאלטען פון פערוויילונגען און דאס געלד אוועקגעבען פאר די ארימע יודישע אקאדעמיקער.

דערווייל דערצעהלט מען, אז פונדעסטוועגען האבען יודען זיך יא אין משך פון דער צייט געווילט. אמת, די פשוט'ע יודען האבען טאקי, ווי ווייט מעגליך אויסגעמיטען די קינא'ס, טעאטערען, צוקערניעס, דערפאר אבער האבען אונזערע אינטעליגענטע נישט געקאנט איינהאלטען זייערע אפעטיטען.

אזוי דערצעהלט מען, אז אין דער צוקיערניע „איראא" זענען זיך ברייט געזעסען פיעל היגע נאציאנאלע יודען; אויך האבען דאס פוילישע טעאטער בעזוכט א פאר יודישע פאניושעס. וועגען קינא'ס איז דאך אוודאי נישט צו רעדען—דארט זענען זיי דאך געגאנגען אויף גראנדע, אונזערע שמענדריקעס.

ווען מען האט מיר דערצעהלט וועגען דעם, האב איך זיך נישט געוואונדערט, נאר פערקעהרט, איך האב עס געהאלטען פאר נאטירליך, ווייל א א וועלט קאן מען נישט פערשטעלען, איבערהויפט, ווען עס האנדעלט זיך וועגען אונזערע „נאציאנאלע" און שמענדריקעס אינטעליגענטען...

אביסעל אבגערייניגט די לופט...

שוין אנ'ערך פון עטליכע חדש'ים זייט די פערשפרייטער פון דער גיפטיגער „א. ב. צ." צייטונג האבען פערהילכט די גאסען מיט זייערע אויסגעשרייען. יעדעס מאל, ווען אט די דאזיגע כוליגאנעס האבען זיך בעוויזען אין די גאסען, האט ממש אנגעיאגט א קעלט, ס'האט געווייהט מיט אינקוויזיציע, מיטעלאלטער, קרייץ-צוגען און פוילעניש.

די חוצפה פון די חיה'שע אנטיסעמיטען איז געווארען וואס אמאל גרעסער. בעגעגענדיג א יודען, האבען זיי איהם ספעציעל אריינגעשריגען אין פנים אריין דאס „אבעצע-ליעדעל. אנזידלען פאר אזא געמיינהייט, האט מען נישט געטארט, ווייל דאס האט געדראהט מיט א בעליידיגונג פון פוילישען פאלק, האט מען דערווייל אויסגעהערט די אלע ציניש נידערטרעכטיגקייטען און געשוויגען. א ברירה האבען מיר געהאט? אינעוועניג, אין הארצען, האט אבער געברענט א פייער פון טיפער בעליידיגונג און הפקר-דיגער דערנידערונג.

א סך מאל האט זיך אט צוליעב די דאזיגע כוליגאנעס פשוט נישט געוואלט ארויסגעהן אין גאס אריין, די לופט איז ממש געווען אנגעפילט מיט גיפטיגען סם. לעצטענט אבער האט זיך אין דער דאזיגער הינזיכט געענדערט צום גוטען, ס'האבען זיך אין גאס בעוויזען צייטונגס-פערשפרייטער פון אנדערען פוילען, וועלכע פערקויפען אויך צייטונגען און שרייען אויס הויך אויפ'ן קול די נעמען פון זייערע צייטונגען און די אויפגאבען, וואס די דאזיגע צייטונגען האבען זיך געשטעלט.

לכתחילה האט מען זיך דערשראקען, מיינענדיג, אז צו דער ערשטער באנדע זענען צוגעקומען נאך פרישע, נאר באלד האט מען פון די פרישע צייטונגס-פערקויפער געהערט אנדערע דבורים, ווערטער, וועלכע האבען בערוהיגט די געמיטער און אריינגעברענגט א ערלייכטערונג אויף דער נשמה.

די צייטונגען הייסען: „וואלקא לודו", „דזיענניק לודאווי" א. אנד., וועלכע זענען דער היפוך פון דער „א.ב.צ."

די חוצפה'דיגע „א. ב. צ."-פערקויפער האבען זיך אויך אביסעל דערשראקען פאר די נייע צייטונגס-פערקויפער און ווארפען זיך שוין נישט אזוי פיעל אין די אויגען ווי פריהער.

מיט דעם, וואס די דעמאקראטישע צייטונגען האבען זיך בעוויזען אין גאס, איז די פערסמ'טע לופט פון די אבעצעניקעס אביסעל אבגערייניגט געווארען.

אט דאס הייסט דעמאקראטיע...

איבער דער וועלט געהט היינט א קאמף צווישען פאשיזם און דעמאקראטיע—ווער פון זיי ביידע ס'וועט זיגען, וועט בעווייזען די נאהנטע צוקונפט. די שרעק אבער, אז דער פאשיזם זאל נעמען די אויבערהאנד, איז אנ'אומזיסטע, ווייל די דעמאקראטיע איז אזוי טיעף איינגעווארצעלט אין די מענ-

אויפ'ן ארץ-ישראל-פראָנט

ווידער האט זיך איבער ארץ-ישראל מיט א געוואלדיגער קראַפט פונאנדערגעגאָסען די כוואַליע פון טעראָר און בלוט-פארגיסונג, ווידער איז דאס לאַנד אריינגעוואָרפען געוואָרען אין א כף-הקלע פון צעיושעטער סטיכיע, וואס רופט ארויס בעאונרוהיגונג און טרייסעלט אויף די לעבענס יסוֹדוֹת פון איהר בעפעלקערונג. לפנים אונגעריכט האבען איבער'ן גאַנצען לאַנד, ווי אויף א סיגנאַל, אָנגעהויבען אָפּערירען אַראַבישע באַנדעס, אויספיהרענדיג אונגעהויערע ערנסטע און דרייסטע אַנפאַלען. די איצטיגע טעראָריסטישע אָנפאַלען טראָגען, לויט זייער פערנעם, ריכטונג און דרייסטקייט, די כאַראַקטעריסטישע סימנים פון אַנ'אויפשטאַנד, וואס קען ווערען זעהר געפעהרליך.

ערשט איצט אין שיין פון דער לוד'ער שרפה און דעם ביקסען-פייער אין פערשידענע געגענדען פון לאַנד, ווערט אונז קלאָר, פאַרוואָס די ענלישע רעגירונג איז תיכף נאָכ'ן מאָרד פון סער ענדריוס, דעם גובערנאַטאָר פון גליל, צוגעטרעטען צו אזא ענערגישע אַקציע, אויסצוראָטען די אלע הויפּט-העצער און פּאָליטישע אינטריגאַנטען, אַנווענדענדיג געגען זיי די שוין בעקאַנטע מיטלען. קענטיג, אז די רעגירונג האט געהאט ידיעות, אז ס'גרייט זיך אַנ'ערנסטע אקציע, וואס דער מאָרד איבער'ן גובערנער האט געזאָלט זיין דער סיגנאַל דערצו. מעגליך אויך, אַז די תיכף'דיגע מיטלען האבען טאַקע אין א געוויסער מאָס געהאַמעוועט דעם טעראָר-אויסברוך, וואס האט זיך ערשט פונאנדערגעפלאַקערט אין עטליכע וואָכען ארום, און אפשר אויך נישט אין דער מאָס, ווי ס'וואָלט אויסגעבראָכען פריהער.

אַזוי צי אזוי שטעהט איצט א"י ווידער אין קלעם פון טעראָר און אונזיכערקייט. כאטש באמת איז נאך אין לאַנד די גאַנצע צייט, זינט די געשעהענישען אין תרצ"ו, נישט געווען גענוג שטיל געווען און אלע ווייליע פלעגט אויפגעציטערט ווערען פון פערשידענע בלוטיגע פּאַסירונגען. דאָך אָבער האט מען געהאט דעם איינדרוק, ווי ס'וואָלט זיך געהאַנדעלט בלויז וועגען נאָכקלאַנגען, ווי שריים פון א גרויסער שרפה, וואָס די פערבליבענע פונקען גיבען זיך אַמאָל א כאַפּ אויף און ווערען באַלד ווייטער פערלאָשען. די איצטיגע געשעהענישען ווייזען אָבער אין זייער פערנעם און גרויס אויף א נייע און ברייט ארגאַניזירטער אַקציע, מיט נייע כחות און ווייטען פּערמעסט.

ס'וואַרפט זיך אין די אויגען דער גרויסער אונטערשיד צווישען די געשעהענישען אין תרצ"ו ביז די איצטיגע, אין הינזיכט פון דער ריכטונג, כלפי וועמען זיי זענען געווענדעט. די געשעהענישען פון תרצ"ו זענען געווען געווענדעט דירעקט געגען דעם יודישען ישוב, האבען זיך אָנגעהויבען מיט אָנפאַלען אויף יודען און האָבען זיך „רעפּרעזענטירט" מיט אונטערצינדונגען פון יודיש האב און גוטס און שיסערייען אויף יודישע קאָלאָניעס. לגבי דער ענגלישער מאַכט האבען זיך די טעראָריסטען בדרך כלל פערהאַלטען נייטראַל און די קאַמפען מיט דער ענגלישער פּאָליציי און מיליטער זענען נאָר געווען פון פערטיידיגונגס-כאַראַקטער, ווען זיי, די טעראָריסטען, פלעגען דורך דער פּאָליציי און מיליטער פערפאָלגט ווערען. דאס זענען געווען די אַלגעמיינע כאַראַקטעריסטישע שטריכען פאר יענע געשעהענישען, כאָטש ס'האבען געמוזט נאַטירליך אויך פאָרקומען אויסנאַהמען, וואס זענען אין פייער פון טעראָר אונפערמיידליך, זיי האבען אבער די אלגעמיינע ריכטונג פון דעם טעראָר נישט פערענדערט.

גאַנץ אנדערש איז עס אבער איצטער. דער איצטיגער טעראָר-אויסברוך איז געווענדעט, ווי זיין פערלויף ווייזט עס בעשיינפערלעך, בעיקר געגען דער מאַנדאַט מאַכט. יודישע ישובים און פערזאָנען זענען אָנגעגריפען געוואָרען אין א גאַנץ קליינער מאָס און דאס אויך נאָר דרך אגב. די גאַנצע כוואַליע ציעלט איצט דירעקט צו דער ענגלישער אַדמיניסטראַציע און מיידט אויס בדרך כלל דעם יידישען ישוב.

ס'איז קיין ספק נישט, אז אין דער הינזיכט צאָהלט איצט די מאַנדאַטמאַכט פאַר איהר ביז-איצטיגער טאַקטיק, פון שוואַכקייט און נישט דעצידירטקייט, וואס האט ביי די אַראַבער געשאַפען די פאַרשטעלונג, אז זיי זענען זיך ביכולת צו פערמעסטען מיט די כחות פון דער ענגלישער אַדמיניסטראַציע. די פערברעכערישע, נאָכלעסיגע און נאָכגיביגע האלטונג פון דער אָרטיגער מאַכט לגבי די אראבער, בעת ס'האט זיך געהאַנדעלט אין די אינטערעסען פון יודישען ישוב און זיין שוץ, האט געמוזט סוף כל סוף דערפיהרען צו זייערע חוצפה'דיגע ארויסטרעטונגען איצט, געווענדעט דירעקט געגען דער ענגלישער מאכט, אין וועמענס קראַפט און ענטשלאָסענקייט זיי האבען אויפגעהערט צו גלויבען. ס'איז א פועל-יוצא פון דער געוואַלדיגער געפאַלענקייט פון דעם ענגלישען מאַכט פרעסטיזש, צו וואס זי האט אליין דערפיהרט מיט דער אונפערשטענדליכער נישט דעצידירטער האלטונג ביז איצט. דאַגעגען האט אָבער די ענטשלאָסענקייט פון יודישען ישוב, זיין דרייסטע און מוטיגע האלטונג און זיין העלדישע פערטיידיגונג געמוזט איבערצייגען די אַראַבער, אז מיט דירעקטע אטאקעס אויפ'ן יודישען ישוב וועלען זיי קייגעם נישט אָבשרעקען און זייער ציעל קיינמאָל נישט דערגרייכען.

גאַנץ דורכזיכטיג איז אויך די טרויעריגע ראָלע פון איטאַליען אין דער לאַגע אין א"י בכלל און אין די לעצטע געשעהענישען בפרט. שוין די בלוטיגע געשעהענישען פון תרצ"ו זענען געווען א דירעקטער רעזולטאט פון דעם ענגליש-איטאַליענישען קאָנפליקט צוליב אביסיניען. פון דאַן אָן האט די פאַשיסטישע העצע צווישען די אראבער אָנגענומען זעהר ברייטע פאָרמען, בפרט זייט ווען מוסאָליני איז ערקלערט געוואָרען פאַר'ן „פראָטעקטאָר פון איסלאָם". ס'איז קיין ספק נישט, אז דער איצטיגער טעראָר אין א"י, וואס צייכענט זיך אזוי אויס מיט זיין דרייסטקייט און חוצפה געגען דער ענגלישער-מאכט, שטיצט זיך אויף דער פאַקטישער און פּאָליטישער מיטהילף פון איטאַליען, וועלכע איז נאָכמעהר ווי תמיד—צוליב די ווידער פערשאַרפטע בעציהונגען מיט ענגלאנד,—פעראינטערעסירט אויפצוהעצען דעם נאָהענטען מזרח געגען ענגלאנד. כאַראַקטעריסטיש פאָר דעם זענען די ידיעות וועגען דעם אַבפאָהר פון ענטלאָפענעם מופטי קיין איטאליען און די שאַרפע ארויסטרעטונגען פון דער איטאַליענישער פרעסע געגען ענגלאנד, אין צוזאמענהאנג מיט די לעצטע א"י-געשעהענישען. אַט די מיטהילף און וואָרשיינליכע צוזאגען פון איטאַליען, האט עס געגעבען די אראבישע רעדעל-פיהרער די מוט און חוצפה אויף אַזעלכע אקציעס, וואס זיי וואָלטען מיט אייגענע כחות געוויס נישט געוואַגט, ווי געפאַלען ס'זאָל נישט זיין אין זייערע אויגען דער ענגלישער פרעסטיזש.

דער פאַקט אָבער, וואס די איצטיגע אראבישע טעראָר-אקציע איז געווענדעט בעיקר געגען דער מאכט, גיט א געוויסע גאראַנטיע, אז די רעגירונג וועט זיך מיט איהר גיך אַנ'עצה געבען. ס'איז נאָך געוויס „לאל ידה"— צו בעהערשען די בעוואָפענטע בושעוועדע אראבישע באַנדעס און צו לערנען מיט זיי א פרק „דרך ארץ". אויב בעת ס'האט זיך געהאַנדעלט וועגען יודען, האט זיך די רעגירונג ערלויבט צוצולאָזען א „פרייען שפיל" פון קעמפענדע כחות, וועט זי אָבער נישט דולדען אזעלכע מעשים דאָן, ווען זיי זענען געווענדעט געגען איהר אליין. ווי אָבער דאס וועט זיך אויסווירקען אויף דער פּאָליטישער זייט פון דער א"י פּראָבלעם בכלל און אויף די אקטועלע יודישע אינטערעסען און פאָדערונגען בפרט—דאס איז די פראַגע, וועלכע פאָדערט א ספּעציעלע וואַכזאַמקייט פון דער יודישער זייט.

נ. נ.

ווען זיי וואָלטען היינט געלעבט...

Izrael jest nam starszym bratem
A. Mickiewicz („Myśli wybrane")

ווי זענען די אלע אמאָליגע גרויסע פּוילישע גייסטער און ליכטיגע געשטאַלטען פון דער פּוילישער געשיכטע? ווי זענען אָהינגעקומען די מיצקיעוויטשעס, טאַביאַנסקי'ס, נארוויד'ס און אזשעסקאָוועס? איז זייער השפעה געווען אַזוי קליין, אז קיין שום שפור פון זייערע אידעאַלען און טרוימען—זענען נישט פערבליבען? זאָל זייער אידעען-וועג האבען געווען אזוי דאָרניג און קרום—אז עס געפינט זיך נישט קיין איינער, וואס זאָל וועלען געהן אויף דעם דאָזיגען וועג?

ווייסען מיר דאָך, אז ביז'ן היינטיגען טאג קאָוועט מען אריין אין יעדען קינד, וואס בעזוכט נאָר א פאָלקסשולע—די גרויסע עפּאָפּייע פון מיצקעוויטש'ן „פאַן טאַדעאוש" ווי דער „זשיד" יאנקעל פערנעמט איינס פון די בכבוד'יגע ערטער און דעם קינד איז סימפּאַטיש דאס געשטאַלט פון „זשיד" אָקוראַט, און אפשר מעהר, פון אלע אנדערע געשטאַלטען פון דער עפּאָפּייע.

און מיט וויפיל אינערליכען ציטער און אמת'ער סימפּאַטיע—נעמט אויף יעדער לייענער דאס הערליכע געשטאַלט פון „ראכעלען" אין וויספּיאַנסקי'ס „וועסעלע"? און וויפיל פּוילישע קינדער האבען מיט טרעהרען אין די אויגען איבערגעלייענט די נאָוועלען פון אָזשעשקאָוועַן „דאי קוויאטעק" און קאָנאָפּניצקאס „מענדעל גדאנסקי" – און בשעת מעשה הייס און אויפריכטיג געדאַנקט דעם פּוילישען סטודענט, וואס בעשיצט דעם גרייז גרויען יודישען זייגער-מאכער פון פּאָגראָם.

און וועלכער אויפריכטיגער פּאָלאַק בעוואונדערט נישט די העלדישע געשטאַלט פון „בערעקן" מיט זיין לעגיאָן, וועלכער איז געפאַלען ביז איינער אויף די חורבות פון פּראַגע, – מיט דער וויזיע פון א גרויס בעפרייט פּוילען? א היים פאַר יעדען אונטערדריקטען און עלענדען.

ווערזשע האט זיך געוואגט אזוי שענדליך אָבצולאַכען פון די דאָזיגע הייליגע אידעען? פון די לויטערע טרוימען, וועגען פערברידערונג און אמת.

ווער האט זיך אונטערגעשטעלט צו קומען מיט דער שוואַרצער פויק און ארויסרופען אלע שוואַרצע כחות צום בלוטיגען טאַנץ, איבער דעם רוקען פון לאַנד און צומיינסט איבער אונזערע פּלייצעס? פאַרוואָס שטערט מען זיי נישט? פאַרוואס האָט מען נישט אָב זייערע ברודיגע נעגעל, מיט וועלכע זיי רייסען לעבעדיגע שטיקער פון אונזער לייב?

דאַמאָלס ווען קאָשטשיושקאָ האט בעשוואוירען די בירגער פון לאַנד אויפ'ן קראַקאווער מאַרק האט ער דאָך גערעדט צו די „ברידער איזראַעליטען", און אויפ'ן בלוט-פערגאָסענעם מונדיר פון געפאלענעם יודישען זעלנער, האט מען עפּיס נישט געזעהען קיין געלע לאַטע, יודישע מאַמעס האָבען גלייך ווי די פוילישע בעוויינט זייערע זיהן און מענער און מ'האט זיי נישט געהייסען זיך אָבטראָגען מיט זייערע צוועהטאַגטע הערצער קיין „פּאַלעסטינע".

היינט וואנדערט מיצקיעוויטשעס „יאנקעל" מיט א צושפּאָלטענעם קאָפּ און א אויסגעריסענער באָרד איבער די פוילישע שליאכען, וויספּיאנסקי'ס „ראכעלע" ליגט א בעוואוסטלאָזע ביי די טויערען פון וועלכען אוניווערזיטעט און אזשעשקאָוועס סטודענט שטעהט איבער איהר מיט א קאַסטעט אין דער האַנד.

ווי זשע זענען אַט די אלע גרויסע פּוילישע גייסטער?...

פאַרוואָס רייסען זיי זיך נישט אויף פון די קברים און וואַנדערען נישט ווי יעזוס איבער די חרוב'ע שטיבער און פערברעכען נישט די הענד פאַר צער? אָה, וואָלטען זיי היינט געלעבט וואָלטען מיר זיי געהאט ווי צו פיהרען; אויף די בלוטיגע ירידים קיין פּשיטיק, אדזשיוואָל, צו די חרוב'ע געשעפטען פון בריסק און טשענסטאַכאָוו, צו די קראַנקע קינדער פון טוקטין, ביעלסק און קוויף, מיר וואָלטען זיי געפיהרט צו דעם איינגעפאַלענעם שטיבעל פון ארימען „שמאַטזאַזש" קאזא (אזוי הייסט ער) ווי ער זיצט מיט צוויי גרויסע שוואַרצע לעכער אנשטאט אויגען, א מתנה פון דער „נארא", וועלכע האבען איהם אויסגעשטאָכען די אויגען און טיילווייז געלעזט די „יודען פּראַגע".

וואָלטען זיי היינט געלעבט, וואָלטען זיי זיך צעוויינט, אונז געשענקט א וואַרימע טרעהר, אפשר וואָלט גרינגער געוואָרען.

מ'האט ביי די גרויסע ליכטיגע געשטאַלטען צוגענומען די רעכט איבער דער ריינער קינדישער נשמה, אוועקגעגעבען זי דעם „א. ב. צ." און „פּאַלאַנגא".

פאַרוואס האט טשעטשאַק מעהר רעכט פאַר טאַוויאַנסקין און קאָוואַלסקי מעהר פרייהייט פאַר לעלעוועלען? פאַרוואָס?

יוסף שוואַרץ

שליכע מחות, אז קיין שום כח וועט נישט זיין אומשטאנד זי צו בעזיעגען.

אז דאס איז אזוי, בעשטעטיגט די רעזאָלוציע, וואס איז אָנגענומען געוואָרען אויף דער לעצטער זיצונג פון דער קושעפּיצער יודישער קהלה.

אין ק"ק קושעפּיץ קומט פאָר א גרויסע מחלוקה צוליב א שטאָדט-משמש. לעוֹלם זענען דאָרט פערהאַנען 2 שמשים: אַנ'אַלטער און א יונגער שמש, און היות ווי קושעפּיץ דאַרף נאָר האבען איין שמש, קומט פאָר די מחלוקה וועלכען פון די צוויי מען זאָל אָבשאַפען און וועלכער עס זאָל בלייבען.

די מעשה ווי אזוי קושעפּיץ האט זוֹכה געווען צו צוויי שמשים, שטעלט זיך פאָר אויף אזא אוֹפן:

ר' זיינוויל ק. איז געווען לאַנג-יעהריגער משמש אין ק"ק. קושעפּיץ, הן בית-דין-שמש והן שוהל-שמש. מאכט זיך א מעשה און ר' זיינוויל פערזינדיגט זיך געגען קהל ווי אויך געגען רב. האט די קהלה אָבגעהאַלטען א זיצונג און בעשלאָסען מתרה צו זיין דעם שמש ר' זיינוויל, אז אויב ער וועט זיך נאָך איינמאל פערזינדיגען, וועט מען איהם אָבזאָגען פון פּאָסטען. ר' זיינוויל האט זיך אָבער אויסגעלאַכט פון דער התראה און ארויסגעשטעלט קהל צוויי פייגען, ביז ענדליך דער רב צוזאמען מיט דער קהלה-פערוואלטונג האבען ארויסגעטראָגען אַנ'אורטייל, אז ר' זיינוויל זאָל ווערען אויס משמש.

עס זאגט זיך אָבער נאָר אזוי, אונזער זיינוויל איז נישט קיין יונגעל, וואס לאָזט זיך בלאָזען אין דער קאַשע אריין, האט ער אנגעהויבען צו קריכען אין די קאָרידאָרען, איינגעריסען וועלטען, ביז ער האט גע'פּועל'ט, דאס פון די הויכע פענסטער האט מען מודיע געווען, אז מען האט דעם משמש נישט אָבגעשאַפט לויט די כללים פון פּאַראַגראַף, דערווייל אָבער, ביז וואָסווען, האט די קהלה צוגענומען א צווייטען משמש ר' יוסף אהרן ע., מאַכענדיג מיט איהם א קאָנטראַקט כדת וכדין, אריינשרייבענדיג, אז דער נייער שמש בעקומט גאנצע אכט זהובים כמנהג דקהלה דקושעפּיץ והכל שריר וקים.

דער אלטער משמש האט אָבער, האָבענדיג א פּאַפּיער שוואַרץ אויף ווייס, אז מען האט איהם נישט געריכטליך אָבגעשאַפט, געפאָדערט צוריק זיין פּאָסטען, און היות ווי דורך דער צייט האט זיך דערווייל געביטען דער צוזאמענשטעל פון דער קהלה, האט די נייע לייטונג בעשלאָסען, צוריק צוצונעמען דעם אלטען שמש. האט דאָך אָבער דער נייער שמש ווידער א קאָנטראַקט, איז טאַקי ביטער. דערווייל האט מען די פּענסיע פון א שמש, וואס בעטרעפט 8 גילדען א וואָך, אדורכגעטיילט אויף צוויי חלקים—4 גילדען פאַר'ן אלטען און 4 גילדען פאַר'ן נייעם שמש. היות אָבער, ווי אזא צושטאַנד קאָן ווייטער נישט דויערען, וואָרום אויסער די פּענסיעס, קומט נאָך פאָר א קאַמף צווישען צוויי שמשים וועגען דער שוהל, ווייל יעדער פון זיי וויל זשאָנדזשען, איז טאַקי ביטער, קהל קאָן זיך דעריבער נישט קיין עצה געבען, און דעם לעצטען יום טוב איז שוין זאָגאַר געקומען אין שוהל צו פּעטש.

די קושעפּיצער קהלה האלט אָב זיצונגען, מען לייגט פאָר פּראָיעקטען און אלץ טויג נישט, ביז ס'איז ענדליך אויף איינער פון די לעצטע זיצונגען בעשלאָסען געוואָרען, אז היות ווי די קהלה-פערוואלטונג קאָן אין דער דאָזיגער פראַגע נישט קומען צו קיין הסכם, לכן זאָל זיך גאַנץ קהל ארויסזאָגען אין דער פראַגע, און ווי אזוי מאכט מען דאס—גאָר פּשוט, מען וועט איינאָרדנען וואַהלען, א מין פּלעביסציט. זאָל יעדער מאַנספּערשוין פון ק"ק קושעפּיץ, וועלכער איז עלטער פון 25 יאהר, ארויסזאָגען זיין מיינונג. מיט א צעטיל אין דער האַנד זאָל ער בעשטימען, וועלכער שמש עס זאָל בלייבען אין קושעפּיץ—ר' זיינוויל אָדער ר' יוסף אהרן.

די לעצטע מינוט אָבער זענען די וואַהלען נישט צושטאַנד געקומען, מחמת מען האט געדאַרפט האבען א ערלויבניש פון דער מאכט. די וואַהלען זענען דעריבער אָבגעלייגט געוואָרען אויפ'ן קומענדען זונטאג.

ווי מיר ווערען אָבער געוואויר פון דער לעצטער מינוט, ציהט זיך דער פּרעזעס צוריק פון וואַהלען און דאס צוליב דעם, ווייל זייענדיג אַנ'אָנהענגער פון אלטען שמש און דערוויסענדיג זיך, אז דאס פאָלק וועט שטימען פאַר'ן נייעם שמש, וויל ער נישט דערלאָזען צו קיין וואַהלען.

א טייל דאָזאָרעס און מיט זיי אויך די מעהרהייט פון פאָלק פאָדערען אָבער דורכאויס וואַהלען, זיי ווילען זיך נישט פערלאָזען אויף דער דיקטאַטור פון די קהלה-לייט. עס איז א צייט פון דעמאָקראַטיע—טענה'ן זיי—ווען דאס פאָלק גופא דאַרף בעשטימען, ווער עס האט רעכט צו זיין שמש אין ק"ק קושעפּיץ...

דאס ענין גומל בענשען איז ארויס פון דער מאָדע...

אַמאָל, ווען ס'איז געווען שנים כתיקנים, אז עמיצער האט ביי עולה-לתוֹרה-זיין גומל געבענשט, איז געוואָרען א געפּרעגעריי, וואס איז געשעהן. דער גומל בענשער האט דאַן דערצעהלט די מעשה, ווי אזוי ער איז געווען אין א סכנה, ווען ער איז געפאחרען אין וואַלד, און גזלנים זענען איהם בעפאַלען, ווי ער איז על-פּי נס ניצול געוואָרען, דערפאַר דאַנקט ער גאָט פאַר'ן חסד און ער בענשט גוֹמל.

היינטיגע צייטען אָבער פאַלען אָן גזלנים אין מיטען שטאָדט און אין העלען טאג מיט מעסער'ס, און אז מען ווערט פון זיי נצול, איז אויך א גרויס וואונדער.

אַט איז א קליין בילדעל:

פערגאַנגענעם זונטאג א זייגער האַלב דריי בייטאג איז זיך רוהיג געגאַנגען דער יאַנאָווער רב אויף רוג נאַרוטאָוויטשאַ גאַס קומען איהם אַקעגען 2 כוליגאנעס און ווילען איהם ארומכאַפּען. דער רב האט זיך צוריקגעצויגען און אנגעהויבען אנטלויפען. איין כוליגאַן האט ארויסגעצויגען פון אַרבעל א שטילעט און נאָכלויפענדיג דעם רב האט ער זיך פערמאָסטען מיט'ן גאַנצען כח איבער'ן רב'ס קאָפּ, נאָר אין דער לעצטער מינוט ווען דאס מעסער האט זיך געוואָלט אַראָבלאָזען איבער'ן רב'ס קאָפּ, האט זיך דער כוליגאַן פערטשעפּעט אין א שטיין און געפאַלען. און אזוי ארום איז דער רב ניצול געוואָרען פון א זיכערען טויט.

די דאָזיגע סצענע איז פאָרגעקומען אין דער אנוועזענהייט פון צעהנדליגער צושויער, יודען און קריסטען, און קיינער האט נישט רעאגירט דערויף. זיי האבען אפילו נישט דערצעהלט די פּאַסירונג די צוויי צופעליג אדורכגעהענדע פּאָליציאַנטען, וועלכע האבען געזעהן דעם רב ענטלויפען און אויך זיי האבען גאָרנישט געזעהען...

די כוליגאַנעס זעהענדיג, אז דאס שטיקעל ארבייט איז זיי נישט געראָטען, האבען זיי זיך נוקם געווען אין אנדערע יודען, וועלכע זענען דעמזעלבען טאג צושטאָכען געוואָרען און דער עיקר, אז די כוליגאַנעס זענען דורך קיינעם נישט געשטערט געוואָרען.

און נישט בלויז זונטאג האבען געטראָפען אַזעלכע געשעהענישען, דאס איז א זעהר אָפטע ערשיינונג, מען געהט ארויס אין גאַס און אז דו קומסט בשלום אהיים, איז גרויסע נסים. נו, וועט עמיצען איינפאַלען דערפאַר שבת גומל צו בענשען.

יאָ, אַמאָל, ווען דאס לעבען פון א יודען האט נאָך געהאט א שטיקעל חשיבות, האט מען בעת מען איז געראַטעוועט געוואָרען פון א סכנה גומל געבענשט, היינט אָבער, ווען אונזער לעבען איז הפקר און די ווילדקייט און אַנאַרכיע הערשט אויף שריט און טריט, איז דאס גומל בענשען ארויס פון דער מאָדע...

לויתן

די קאנפערענץ אין דער קהלה וועגען ענין וואלבערג

ווי מיר האבען מיטגעטיילט איז אין דער קהלה פארגעקומען א קאנפערענץ פון די נייע און אלטע קהלה-פרנסים און דאזארעס, גערופען דורכ'ן פרעזעס ראזענבערג וועגען ענין וואלבערג.

אין אנהויב ווערט אדורכגעלעזען א בריעף פון „דאבראטשינאשטש", אין וועלכען ס'ווערט פראטעסטירט געגען דער עולה, וואס די קהלה איז בעגאנגען בנוגע דער פאמיליע וואלבערג.

פרעזעס ראזענבערג און דאזאר ה' וו. זשעריקער קלערען גענוי אויף דעם פערלויף פון אינצידענט און ווייזען אן, אז די שולד פון דעם, וואס ס'איז געשעהן ארום דאזיגען ענין, פאלט אויף די „דאבראטשינאשטש"-פארשטעהער.

פרעזעס ראזענבערג דערצעהלט כראנאלאגיש וועגען פערלויף פון אינצידענט. פון דעם אלעם ווייזט זיך ארויס, אז ד"ר וואלבערג האט דאך דער פערמיטלונג פון דיר. פרושיצקי זיך געהאט משווה געווען מיט דער קהלה צו בעצאהלען פאר דער קרקע 8.500 זל. וואס ד"ר וואלבערג האט אויך טעלעפאניש בעשטעטיגט דעם ה' זשעריקער. ד"ר באטאוויע אבער געוואויר ווערענדיג וועגען דעם, האט זיך בעמיהט, אז ד"ר וואלבערג זאל דער קהלה נישט געבען די דערמאנטע סומע אנרעדענדיג איהם צו צאהלען לויט דער טאקסע העכסטענס טויזענד זלאטעס און דאס איבריגע בעסער אוועקגעבען פאר'ן שפיטאל. צומארגענס אינדערפריה אין טאג פון דער קבורה, האט דיר. פרושיצקי טעלעפאנירט אין דער קהלה, אז מען זאל שיקען נאך געלט צום ד"ר וואלבערג, אבער ווען א קהלה-בעאמטער איז דארט אהינגעקומען, איז ער בעפאלען געווארן פון ד"ר וואלבערג'ס זוהן מיט נידערטרעכטיגע זלזולים און אזעלכע עפיטעטען, וועלכע מען קאן אין א צייטונג נישט ארויסשרייבען.

דאס זעלבע האט זיך איבערגעחזרט שפעטער, ווען ד"ר וואלבערג'ס זוהן און דער מאן פון דער פערשטארבענער זענען געקומען אין דער קהלה, וואו זיי האבען זיך בענוצט מיט די מיאוסטע ווערטער און בעליידיגונגען אויפ'ן אדרעס פון די קהלה-פארשטעהער און כלל יודען.

דערביי מוז אונטערגעשטראכען ווערען — זאגט פרעזעס ראזענבערג — וועגען די ראל, וואס ד"ר באטאוויע האט געשפיעלט אין דעם גאנצען ענין. ער האט זיך נישט בעגניגענט בלויז מיט אינטריגירען ביים ד"ר וואלבערג געגען דער קהלה, נאר איז אליין אויך געקומען אין דער קהלה, כדי נישט צו דערלאזען, אז ד"ר וואלבערג זאל האלטען זיין צוזאג און געבען די בעשטימטע סומע.

ה' זשעריקער דערגענצט דעם בעריכט און ס'ווייזט זיך ארויס, אז די קהלה-פארשטעהער, די ה"ה ב. געווערצמאן און וו. זשעריקער, וועלכע האבען געפיהרט אונטערהאנדלונגען מיט'ן בעפולמעכטיגטען פון דער פאמיליע וואלבערג, דעם דיר. פרושיצקי, האבען זיך בעצויגען מיט דער גרעסטער ערנסטקייט און זענען נאכגעקומען צו דער צופרידענהייט פון ד"ר וואלבערג אלע זיינע פערלאנגען. נאר ווען נישט די איבטריגעס פון פערזאנען, וועלכע ווילען שאדען ברענגען דער קהלה אויף שריט און טריט, וואלט צו דעם גאנצען אינצידענט נישט געקומען.

ס'ענטוויקעלט זיך א לענגערע דיסקוסיע, אין וועלכער ס'בעטייליגען זיך די ה"ה: אדוו. קאנארסקי, ש. גאלדשטיין, ב. קורלאנד, פייגענבלאט, קלין, קאץ א. א.

צום סוף זענען ארייגעטראגען געווארען דורך די ה"ה פרעזעס אדוו. קאנארסקי, ד. קלין און אויסבעסערונג פון ד"ר ס. קאהן פאלגענדע רעזאלוציעס:

1) די פערזאמעלטע מיטגלידער פון ראט און פערוואלטונג פון דער יודישער קהלה אין טשענסטאכאוו האבען, אויף א געמיינזאמער זיצונג דעם 21-טען פאזשדזיערניק 1937 י., בעשלאסען:

1) דעם פראטעסט פון דער געזעלשאפט „דאבראטשינאשטש" אין טשענסטאכאוו, וואס איז איבערגעשיקט געווארען דער קהלה אין א בריעף פון 17 פאזשדזיערניק ד.י. אבצוווארפען.

2) אויסצודריקען דעם ד"ר וואלבערג און זיין פרוי בעדויערען צוליעב די אומשטענדען ביים קובר זיין זייער פערשטארבענע טאכטער, וועלכע זענען ענטשטאנען נישט צוליעב דער שולד פון דער קהלה און דערביי איז די קהלה גרייט, אויף זייער פערלאנג, צו רעזערווירען צוויי פלעצער נעבען קבר פון דער פערשטארבענער.

3) די פערזאמלונג דריקט אויס איהר פערדרוס לגבי דעם טייל פערוואלטונגס-מיטגלודער (ב. געווערצמאן — בעמ. פון בעריכטס-געבער), וואס האבען אונמיטעלבאר אונטערהאנדעלט אין ענין קבר און נישט געהאלטען פאר נויטיג צו קומען צו דער היינטיגער זיצונג.

גלייכצייטיג דריקט די פערזאמלונג אויס אויס בעדויערען דעם ה' זשעריקער צוליעב די אונאנגענעהמליכקייטען, וואס האבען איהם געטראפען בעת'ן ערפילען זיינע געזעלשאפטליכע פליכטען.

די ערשטע צוויי פארשלאגען זענען אנגענומען געווארען מיט א גרויסער מערהייט, דער דריטער פארשלאג, וואס שייך דאס אויסדריקען בעדויערן דעם ה' זשעריקער, איז אנגענומען געווארען איינשטימיג.

2 ביינאכט איז די קאנפערענץ געשלאסען געווארען.

די אלגעמיינע פערזאמלונג פון „דאבראטשינאשטש"

זונטאג, דעם 24-טען ד. ח. איז אין לאקאל פון די יודישע אינזשיניערען און טעכניקער אויף דאמבראווסקא גאס, פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון דער היגער וואוילטעטיגקייטס-געזעלשאפט „דאבראטשינאשטש", וואס פיהרט אין אונזער שטאדט א ברייט פערצווייגטע טעטיגקייט אויף אלע געביטען פון יודישען פילאנטראפישען לעבען.

אין דער אנוועזענהייט פון עטליכע פערציג פערזאן, עפענט די פערזאמלונג פרעזעס פון דער פערוואלטונג ד"ר באטאוויא און בעט די אנוועזענדע אויסצוּוועהלען א פארזיצער פון דער אלג. פערזאמלונג.

איינשטימיג ווערט געוועהלט אלס פארזיצער דיר. פרושיצקי, וועלכער פערבעט אלס אסעסארען די ה"ה: דיר. ראמאן מארקאוויטש, דיר. זאנד און אלס סעקרעטאר ה' מארצעלי דאבזשינסקי.

לויט'ן פארשלאג פון ד"ר בראם ווערט בעעהרט מיט אויפשטעהן דער אנדענקען פון דעם נאר-וואס פערשטארבענעם יודישען כלל-טהוער, פילאנטראפ און שעפער פון קאנסטרוקטיווער הילף פאר די יודישע מאסען פון דער גארער וועלט—פעליקס ווארבורג.

נאכ'ן אדורכלעזען דורכ'ן ה' דאבזשינסקי דעם פראטאקאל פון דער פאריגער אלג. פערזאמלונג, בעקומט דאס ווארט פרעזעס ד"ר באטאוויא צום טעטיגקייטס בעריכט פון יאהר 1936/37. ד"ר באטאוויא מאכט א קורצען סך-הכל פון דעם פערגאנגענעם בודזשעט-יאהר און קומט צום אויספיהר, אז די הכנסות האבען זיך כסדר פערקלענערט צוליעב דער פויפעריזאציע פון די יודישע מאסען, וועלכע זענען נישט אומשטאנד צו צאהלען נישט קיין מיטגלידס-אבצאהל פאר דער געזעלשאפט און נישט אפילו קיין 50 פראצ. היילונגס קאסטען אין יודישען שפיטאל, וואס האט טאקי געמוזט ברענגען צו גרעסערע דעפיציטען. אלס אילוסטראציע צו דעם געזאגטען — זאגט ווייטער דער רעדנער — וויל איך ברענגען פאלגענדע ציפער: אזוי צ. ב. איז אין פערגאנגענעם יאהר אין יודישען שפיטאל אויף 20.043 שפיטאל-טעג, געווען 10.522 איינגאנצען בחנם'דיגע און 3668 אויף הנחות ווייניגער ווי 50 פראצ., וואס מאכט אויס צוזאמען ארום 70 פראצ. בחנם'דיגע. ביי אזא לאגע פאדערט זיך גרויסע אנשטרענגונגען צו דערהאלטען דאס, וואס איז מיט שווערע מיה געשאפען געווארען. ווען די יודישע געזעלשאפט וועט אונז אקעגענקומען מיט אקטיווע הילף, וועלען מיר קענען בעפרידיגען די נאך-פיעל גרעסערע געברויכען פון די פעראָרימטע יודישע מאסען אין אונזער שטאדט.

אין אלגעמיין שטעלט זיך פאר די טעטיגקייט פון „דאבראטשינאשטש" און איהרע סעקציעס לויט פאלגענד:

יודיש שפיטאל: 20.043 שפיטאל-טעג, געקאסט 98,689,44 זל.

זקנים-און-יתומים הויז: אויסגעהאלטען 30 זקנים און 70 יתומים—35,939,19 זל.

אכראנקעס: טעגליך געגאנגען 206 קינדער—16,012,74 זל.

קיין בלאכאווניע אויף די קאלאניעס זענען ארויסגעשיקט געווארען 153 קינדער—4,117,41 זל.

קיין טשעכאטשינעק זענען אוועקגעשיקט געווארען 24 קינדער—1,604,85 זלאטעס.

הילף פאר 87 ארימע קינפעטארינס—1,077,93 זל.

דרינגענדע הילף פאר 58 פערזאן—657,60 זל.

פערטיילט קויהלען בשותפות מיט'ן בית-לחם 30,245 קילא—966,56 זל.

און סך-הכל זענען געווען אויסגאבען 159,065,72 זל.

נאכ'ן אבגעבען דעם טעטיגקייטס-בעריכט, ווערט דורך דער פערוואלטונג אריינגעטראגען א פארשלאג אויסצוּוועהלען די פרוי שטארקע פאר איהר צוואנציג יעהריגער אפפערווילליגער טעטיגקייט און גרויסע פערדינסטען לטובת דער געזעלשאפט און ספעציעל לטובת דעם זקנים-און-יתומים-הויז, וואו זי איז פרעזעסין—אלס עהרען-מיטגליד פון „דאבראטשינאשטש".

דער פארשלאג ווערט דורך די פערזאמעלטע איינשטימיג אנגענומען מיט בראווא-אויסגעשרייען לטובת דער פרוי שטארקע.

פרוי שטארקע ווערט פון די הייסע אוואציעס שטארק גערירט און זאגט: די 20 יאהר ארבייט, וואס איך האב אוועקגעגעבען דער געזעלשאפט, די זקנים און ארימע יתומים, האב איך נישט געטהון, כדי מען זאל מיר דערפאר דאנקען, דאס האב איך געטהון און וועל ווייטער טהון אויס צוגעבינדענקייט און אינערליך געפיהל, וואס איך האב פאר דער אזוי נויטיגער אינסטיטוציע. ביי דער געלעגענהייט, אויב איהר ווילט מיר אויסדריקען א דאנק פאר מיין ארבייט, דאן לאדען איך אייך איין אויף קומענדען זונטאג אין זקנים-און-יתומים-הויז, וואו איהר זאלט זיך בעקענען מיט דער גאנצער טעטיגקייט, וואס איז במשך דער צייט דארט געשאפען און געטהון געווארען.

פרוי שטארקע בעט אויך, אז מען זאל זי בעפרייען פון דער ארבייט, אבער די פערזאמעלטע ווילען דערפון נישט הערען, ערקלערענדיג איהר, אז דערווייל איז נאך נישט דא קיין פערטרעטערין און נאכפאלגערין אויף פרוי שטארקע'ס ארט און די ארבייט לטובת דער געזעלשאפט איז צו טייער און צו פעראנטווארטליך, אז מען זאל זיך קענען ערלויבען אזא לוקסוס, ווי בעפרייען זי פון דער ארבייט, וואו זי האט ארויסגעוויזען אזויפיעל נוצען, אזויפיעל ענערגיע.

ה' קורלאנד לעזט דעם פראטאקאל פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע, פון וועלכען ס'איז צו זעהען, אז ס'זענען אבגעהאלטען געווארען איינציגע זיצונגען און די קאמיסיע האט אלץ געפינען אין בעסטען ארדנונג אזוי גוט דעם סעקרעטאריאט וואס ווערט געפיהרט דורכ'ן ה' דאבזשינסקי ווי אויך די בוך-פיהרונג—דורך פרוי גענאַ גאלדבערג.

אזוי ווי דער טעטיגקייטס-בעריכט איז דורך קיינעם נישט קריטיקירט געווארען און ס'איז אויך נישט געפיהרט געווארען קיין שום דיסקוסיעס, ווערט דער אלטער פערוואלטונג אויסגעדריקט אבסאלוטאריום.

ס'ווערט דאן בעטראכט דער פונקט: וואהלען פון דריי אבטרעטענדע פערוואלטונגס-מיטגלידער אויפ'ן ארט פון פרוי אינזש. גורעוויטש, פרוי דיר. מארקאוויטש און ד"ר ב. עפשטיין.

לויט'ן פארשלאג פון ד"ר סט. קאהן, ווערט דורך אקלאמאציע געוועהלט איבערנייע די אלטע פערוואלטונג אינקארפארע.

ד"ר א. וואלבערג שלאגט פאר אויסצוּוועהלען אין דער רעוויזיאנס-קאמיסיע די פויריגע דריי מיטגלידער, די ה"ה: ס. סעניאר, א. גאלדוואסער און ב. קורלאנד.

נאכ'ן אננעמען און בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויפ'ן יאהר 1937-38 אין דער הויך פון 158,750 זל. ווערט די פערזאמלונג געשלאסען.

פון בוכהאלטערן - פעראיין.

די פערוואלטונג פון בוכהאלטערן-פעראיין (פילסודסקי גאס נר. 11, לאקאל פון לינגוויסטען-קלוב) איז מודיע, דאס די פאך-ביבליאטעק איז טעטיג יעדען מאנטאג און מיטוואך פון 8-30 ביז 10-30 אווענד. יעדען מיטוואך איז אויך טעטיג די פאך-קאמיסיע, וואס ערטיילט עצות אין בוכהאלטערישע, שטייער און אנדערע פאך-ענינים.

עס ווערט אויסגעפערטיגט די ליסטע פון אמארטיזאציע-ארטיקלען אויף 5 יאהר.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן געזעץ-פראיעקט וועגען דיפלאמירטע בוכהאלטערען וועט אין די נאהנטסטע טעג גערופען ווערען אנ'אינפארמאציאנס-פערזאמלונג.

פון קולטור-קרייז ביים „מכבי".

ביים היגען „מכבי" איז געשאפען געווארען א קולטור-קרייז אונטער דער לייטונג פון אפל. אדוו. קושעפיצקי.

אנהויבענדיג פון 29 ד. ח. וועט זיין רעגולער טעטיג אין לאקאל פון פעראיין א לעזע-זאל יעדען אוונט. ווי אויך יעדען פרייטאג אוונט וועלען פארקומען רעפעראטען איבער יודישע געשיכטע און ליטעראטור.

היינט, פרייטאג, דעם 29 ד. ח. 9 א זייגער אוונט קומט פאר דער ערשטער רעפעראט פון אדוו. אפל. סאנדזשער א. ד. ט. „די געשיכטע פון יודען פון דער צייט פון ערשטען חורבן בית המקדש".

דער רעפעראט וועט ווערען אילוסטרירט דורך רעציטאציעס פון דער יודישער, העברעאישער, פוילישער און אלגעמיינער ליטעראטור אויפגעפיהרט דורך די ה"ה: קושעפיצקי, פראנק, וויינבערג א. א.

אנפיהרען מיט'ן אוונט וועט פרעזעס פון „מכבי" אדוו. ל. אש. איינגאנג פריי פאר אלע.

— שבת, דעם 30 ד. ח. 9 א זייגער אוונט קומט פאר א טאנץ-אוונט פערבינדען מיט דער ערעפנונג פון לעזע-זאל ביים מכבי. דעם ארטיסטישען טייל וועלען אויספיהרען מיטגלידער פון דער היגער גערטנער-פערמע. איינגאנג געגען איינלאדונגען.

פון י.ט.ס.פ. „מכבי".

די גימנאסטישע דאמען איבונגען קומען פאר רעגולער יעדען מאנטאג און מיטוואך פון 8 ביז 9 א זייגער אוונט אונטער דער לייטונג פון מגר. פרל. איטנער. אין קורצען ווערט געשאפען א נייער קאמפלעט.

— דער קאמענדאנט פון ארטיגען אינסטיטוט פאר פיזישער ערציהונג האט ערטיילט דעם היגען מכבי דעם גרויסען איבונגס-זאל פון בריגאדע אויף פולאסקי גאס. שוין מארגען שבת 11 פריה קומען פאר די ערשטע טרענינגען פון גען-און קארב-באל דאמען און מענער-סעקציעס.

פון „טאז".

די שווערע לאגע פונ'ם יודישען קרעמער, מארקשטעהער און בעל-מלאכה האט געבראכט דערצו, אז פיעל פון זיי, פערלירענדיג די מעגליכקייט צו ציהען חיונה זוכען זיי ארבייט אין פאבריקען. די ווידער, וואס זענען נאך פערבליבען ביי זייערע פויריגע בעשעפטיגונגען פערדינען אבער אזוי ווייניג, אז זיי קאנען נאר עקזיסטירען א דאנק דעם, וואס אויך די רעשט דערוואקסענע אין דער משפחה געהען ארבייטען אין פאבריקען.

פאר דער פערהייראטער פרוי, וואס האט קליינע קינדער איז אבער דאס איבערלאזען די קינדער אין דער היים אהן יעדער אויפזיכט אונמעגליך און מוז דעריבער רעזיגנירען פון מיטהעלפען דער משפחה ביים צוזאמענשטעלען דעם ארימען הויז-בודזשעט.

דער היגער „טאז" נעמענדיג דאס דאזיגע אין אכט האט בעשלאסען צו עפענען א טאג-היים פאר קינדער פון ארבייטער-פרויען, וואו די קינדער וועלען זיך געפונען א גאנצען טאג אונטער דער השגחה פון א פלעגערין און ערציהערין.

די דאזיגע אינסטיטוציע איז ספעציעל נויטיג אין אונזער שטאדט, עס איז דעריבער קיין ספק נישט, אז די יודישע געזעלשאפט וועט בייהילפיג זיין דעם „טאז" ביים איינארדנען און פיהרען דעם אנשטאלט.

דער „טאז" האט שוין אנגעהויבען די בעשפייזונגס-אקציע פאר קינדער פון טשענסטאכאוו און אומגעגענד. פון דער אקציע געניסען 400 קינדער אין טשענסטאכאוו און 700 קינדער פון אומגעגענד. עס ווערען געמאכט אנשטרענגונגען צו פערגרעסערן די צאהל פון די בעשפייזטע קינדער.

די אקציע פאר די קינדער אין טשענסטאכאוו ווערט געפיהרט צוזאמען מיט'ן „בית לחם" ביי דער מיטהילף פון: יודישען גימנאזיום, אקסער'ס גימנאזיום, וויינשטאק'ס שולע, וויינבערג'ס שולע א. א.

עס ווערט ארגאניזירט די בעקליידונג און בעשיכונג-אקציעס.

אזוי ווי אלע יאהר ווערט אויך היי-יאהר ארגאניזירט די טראן-אקציע. דער טראן ווערט פערטיילט אומזיסט אדער פאר א מינימאלען אבצאהל. פון דער דאזיגער אקציע געניסען ארימע און שוואכע קינדער פון טשענסטאכאוו און אומגעגענד.

עס איז ארויס פון דרוק דער „טאז" קאלענדאר אויפ'ן יאהר 1938. דער קאלענדאר איז זעהר שעהן אויסגעפערטיגט און וועט זיכער בעציהרען יעדע יודישע שטוב.

די קאלענדארען זענען ערשינען אין יודיש-פויליש און אין דער פוילישער שפראך.

נדבות פאר דער געז. „תומכי עניים"

ה' ה. צווייגעל צו דער יאהרצייט פון זיין מוטער 10 קילא ברויט.
ה' יואל טויבענבלאט 2 זל.

און דאך איז די בעסטע קויהל—„גיעשע"

צו די טשענסטאכאווער יודען!

די היגע תלמוד-תורה „מחזיקי הדת", אין וועלכער עס לערנען זיך ביז 400 קינדער פון די ארימסטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג, דערפון א גרויסער טייל יתומים, געפינט זיך אין א זעהר קריטישער לאגע צוליעב דעם, וואס אלע גרעסערע הכנסות און סובסידיעס האבען אינגאנצען אויפגעהערט און דאס מעות חודש ווערט שוואך געצאהלט.

כדי די ת"ת זאל קענען ווייטער עקזיסטירען מוזען מיר האבען די שטיצע פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג.

מיר קומען דעריבער מיט דעם הארציגסטען אויסגעשריי: העלפט אונז, כדי די הונדערטער ארימע קינדער זאל נישט אויסקומען ארומצולויפען אין די גאסען.

עס וועלען געהן אין די וואוינונגען דעלעגאטען וועגען התחייבות צו צאהלען מאנאטליכען בייטראג, זאלט איהר זיי נישט אבזאגען, נור זיך מתחייב זיין לויט אייער יכולת; די וואס צאהלען פון פריהער דארפען אליין דאפלען דעם בייטראג.

עס איז דאך עץ חיים היא למחזיקים בה, דאס הייסט די אונטערשטיצונג העלפט ארויס פון די גרעסטע עקאנאמישע נויטען.

די פערוואלטונג פון ת"ת „מחזיקי הדת".

Oszczędna teraźniejszość—pewna przyszłość

Lekarz-Dentysta
Henryk Lejzerowicz
przeprowadził się
na ul. Aleja 32 m. 3
telef. 17-57.

Poszukiwana jest ekspedientka
obeznana z branżą manufakturną.
Informacje w redakji dla X.

פאַרבעריי און כעמישע וועשעריי
„BENETA“
ב. יאָסעלעוויטשאַ 11
(געגענאיבער.דעם געוועלב
פון דער קאַפּעלושארניע)
קראַגענס ווערן געוואַשען מיט דויער-האַפּטען שפּיגעל-גלאַנץ.
ספּעציאַליטעט:
1) אויפפרישען (פארבען) לעדערנע קורטקעס,
2) פארבען לויט מוסטערן,
3) דעקאַשירען (אַרויסנעמען פלעקען אָהן וואַשען אויפ'ן אָרט),
4) כעמישרייניגען און פאַסאָנירען קאַפּעלושן.

Warsztat stolarski
do sprzedania
ul. Stawowa 10.

פון „בית לחם“

דער בלימעל-טאָג פון „בית-לחם“, וועלכער איז פאַרגעקומען מיטוואָך, דעם 20 ד. ח. האט אריינגעברענגט הכנסה 219,71 זל.

אַנ'אויסצייכנונג בעקומט דער, וואס וועט אומקעהרען די פערלוירענע פּאַ-פּוגיי. די סימנים: גרינע פעדערן, הייסט אַזשאַ און רופט: פוין די שיך מיט דער פּאַסטע „ערדאַל“! אויסגיביג! אויסגיביג! די געהיימניס: בענוצען אמווייניגסטען פּאַסטע „ערדאַל“, אבער פוצען מיט סוף ביז צום בלענדענדען גלאַנץ.

Kino „LUNA“
כדי צו ערמעגליכען צו זעהען דאס בילד
SKŁAMAŁAM
מיט יאַדוויגאַ סמאָסאַרסקאַ און איוגעניוש באָדאָ
פאר די דאָזיגע, וועלכע האבען עס נישט געזעהען נאָר בלויז נאך עטליכע טעג
אויסער דעם יעדען טאָג פון 3.30 נ"מ נאָר 1 סעאַנס
ZNACHOR
שבת און זונטאַג אָנהויב 12.30 מיטאָג
צו ביליגע פּרייזען.

KINO „EDEN“.
ANNA BELLA
HENRY FANDA
אין דער הערליכער ליעבעס-פּאָעמע
KSIĘŻNICZKA CYGAŃSKA
אונגעוועהנליכער פערגעהם און אויסשטאטונג. דער גאנצער פילם אין נאַטירליכע קאָלירען.

Kino-Teatr „STYLOWY“
Aleja 27.
גרעסטער שפּיאָנאַזש - פילם
TAJNY PLAN R. 8
אין דער הויפּט ראָל:
זשאַן מוראַט

KOMUNIKAT.

Zarząd Towarzystwa „Bejs Lechem“ na posiedzeniu w dniu 24 października rb. jednogłośnie powziął następującą uchwałę: „Solidaryzujemy się z protestem Towarzystwa Dobroczynności dla Żydów i wyrażamy oburzenie z powodu incydentu, jaki miał miejsce między Zarządem Gminy Wyznaniowej Żydowskiej a szanowną rodziną Doktorostwa Aleksandrostwa Wolberg w tak tragicznej dla nich chwili“.

Zarząd Towarzystwa „BEJS LECHEM“.

Częstochowa, dn. 27 października 1937 r.

דעם טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער
פאַמיליע שפּילבערג אין תל-אביב
צוליב'ן טויט פון זייער שוועסטער און שוועגערין
נ"ע **יהודית**
המקום ינחם אתכם, ולא יוסיפו לדאבה.
ב. האָפמאַן און פאַמיליע, טשענסטאָכאָוו.

Wina i soku stężanie, jak rozwiązać to zadanie?

tylko **żelatyną** *mieloną* **d-ra OETKERA**

Zastępca: H. NORYMBERSKI, Częstochowa, Aleja 38.
Niezrównana książka z przepisami Dr. A. Oetkera pt. „Dobra gospodyni piecze sama“ jest do nabycia we wszystkich sklepach kolonialnych, księgarniach i u naszego zastępcy.
Cena obniżona 30 groszy.

OBYWATELE i OBYWATELKI!

Dorocznym zwyczajem cały świat cywilizowany obchodzi w dniu 31 października 1937 r.

międzynarodowy dzień oszczędności

w którym to dniu ocenia wyniki całorocznej gospodarki i przysposobienia się do dalszych wysiłków w swym kulturalnym i gospodarczym rozwoju.

W dniu tym występuje z całą wyrazistością niewzruszona prawda, iż realnym plonem każdej pracy jest to, co po niej pozostaje w formie trwałej. Według tego plonu sądzi nie tylko współczesny ogół, lecz sądzić będzie potomność, dla której wszyscy budujemy lepsze jutro. Dorobek, z pracy naszej powstały, jest nie tylko wartością osobistą. Jako kapitał społeczny, stanowiący o dobrobycie, bezpieczeństwie i trwałości ekonomicznej narodu, daje on podstawę wieczystej i niezłomnej organizacji Państwa. W takim rozumieniu rzeczy, przejęci myślą o przyszłości, łączymy się z całym kulturalnym światem w obchodzie „Dnia Oszczędności“.

Coraz widoczniejszym jest fakt, że Polska weszła na drogę poprawy gospodarczej, że życie gospodarcze naszej Ojczyzny nabiera zdrowego tętna, że powraca błogosławieństwo pracy. Ponieważ jesteśmy na dorobku gospodarczym, jako jednostki i jako społeczeństwo, więc tym większe spoczywają na nas obowiązki, aby pracy naszej nadać charakter trwałości i owocności. Konieczne w naszych warunkach życie rozumne i gospodarne stworzy podstawy lepszego jutra, bezpiecznej przyszłości i powszechnego dobrobytu.

Centralny Komitet Oszczędnościowy Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 31 października 1937 r.

פון קליינהענדלער-פערבאַנד.

די פערוואלטונג פון דער טשענסטאָכאָווער אבטיילונג פון צענטראלען קליינהענדלער פערבאנד אין פוילען, נעמענדיג אויף זיך די אויפגאַבע פון פּאָפּולאַריזירען די בעדייטונג און בעדערפעניסען פון אלערליי האנדעלס-פּראָבלעמען צווישען די קליינהענדלער-מאסען, פון וועלכען עס דארפען קומען ממשות'דיגע טהאַטען, האט לויט דער אויפפאָדערונג פון דער צענטראלער מאַכט, בעשלאָסען צו אָרגאַניזירען אלע בראַנזשעס און צווייגען פון האנדעל און סעקציעס, בכדי צו בעקענען די מיטגלידער מיט די נויטיגע פער-אָרדנונגען און אויך זיי ברענגען פּראַקטישע ידיעות ווערען גערופען פערזאַמלונגען פון אלע בראַנזשעס בעזונדער, אויף וועלכע עס וועלען גלייכצייטיג געוועהלט ווערען סטאַביל פערוואלטונגען אין הסכם מיט'ן סטאַטוט און רעגולאַמין.

אויף די פערזאַמלונגען וועט דער דירעקטאָר פון אונזער אַבטיילונג ה' מאַנעטאַ רעפערירען: 1) וועגען טעכניק פון האנדעל, 2) סאַניטאַרע כללים, 3) שטייער ענינים, 4) די פּאַטענטען פּראַגע אויפ'ן יאָהר 1938 א.ד.גל. אויך וועלען די אנטיילנעמער בעטייכטעט ווערען דורך די פערוואלטונגס-מיטגלידער פון דער ביז-איצטיגער טעטיגקייט.

צו דעם צוועק זענען גערופען געווארען פערזאַמלונגען פון פאָלגענדע סעקציעס:

זונטאג, דעם 31 אָקטאָבער פּונקטליך 12 פארמיטאג – קאָלאָניאַל-ספּאָזשיוועצ, 4-30 נאכמיטאג – מאַנופאַקטור, שניט-סחורות און שניידער-צודאַטניקעס.

מאנטאג, דעם 1 נאָוועמבער 12 פאר-מיטאג – שיך און לעדער, 4 30 נאכ-מיטאג – גאַלאַנטעריע סעקציע.

Oszczędność to wróg nędzy

Łatwa do przyrządzenia, szybko ugotowana, nie droga, wyborna w smaku!

דורכ'ן ראַבינאַט

ווערט געזוכט שרה פוקס, א טאָכטער פון חיים עקיבא און לאה, פון דער היים אראַנאָוויטש, געבוירען אין 1888, וועלכע איז אין יאָהר 1920 אַוועק קיין אויסלאַנד.

ווער פון קרובים אָבער בעקאנטע עס ווייסט וואו די אויבענדערמאנטע געפינט זיך ווערט געבעטען גלייך צו מעלדען אין היגען ראַבינאַט, פּילסודסקי גאַס נר. 11.

פון דער טשענסטאָכאָווער אָבטיילונג פון „אָרט“.

די היגע אָבטיילונג פון דער געז. „אָרט“ אָרגאַניזירט צושניידער קורסען פאר מענער און דאַמען-שניידער, ווי אויך פאר דאמען שניידערינס, וועלכע וועלען אָנגעפיהרט ווערען דורך א קוואַליפיצירטען אינסטרוקטאָר פון וואַרשא.

איינשרייבונגען נעמט אָן דער סעק-רעטאַריאַט פון האנדווערקער-פערבאַנד פון 9—11 פארמ. און 8-10 אַוונט. די איינשרייבונגען וועלען דויערען ביז'ן 10 נאָוועמבער ד. י.

אַ בריעף אין רעדאַקציע.

געעהרטער ה' רעדאַקטאָר!

איך בעט צו פּערעפענטליכען אין אייער פּעשפּרייטער צייטונג פאָלגענדע ערקלערונג:

אין צוזאַמענהאנג מיט די אינסינו-אַציעס, וועלכע זענען געווען געוועג-דעט אויף מיין אדרעס אויף דער בשותפות'דיגער קהלה זיצונג פון 21 ד. ח. פון איין זייט, דאַנקען פון דער אנדערע זייט ערהאַלטענע דאַנקזאַגונגען פאר מיין מכלומרשטען בעוועגען דעם ה' ד"ר וואָלבערג צו דעם ערהאַבענעם און איידעלען טאַט אין שייכות מיט'ן טויט פון זיין טאכטער, ערקלער איך פאלגענדעס:

איך וואלט מיך געפיהלט גליקליך, ווען איך וואלט באַסת בעזיצט אַזאַ קראַפט און אַזעלכע איינפלוסען, וועלכע וואָלטען מיר ערמעגליכט צו בעוועגען אונזערע בעלי-בתים צו גרויסע נרבות אויף וואוילטעטיגע צוועקען.

אזוי איז עס לייזער נישט!

אין קאָנקרעטען פאל מיט ה' ד"ר וואָלבע־ג ערקלער איך קאַטעגאָר'ש, אַז הגם איך בין פולשטענדיג מסכים מיט זיין פארגעהען, פונדעסטוועגען האב איך אויף דעם אויסגאנג פון דער זאך קיין שום איינפלוס נישט געהאט, נישט דירעקט און אויך נישט אונדירעקט. איך האב מיך נישט זאָגאר פערשטענ-דיגט מיט ה' ד"ר אליין, נישט מיט קיינעם פון זיינע נאהנטע, נישט פער-זענליך און נישט טעלעפאָניש. מיט דעם ד"ר וואָלבערג האב איך מיך ערשט געזעהען 11 א זייגער אינ'ם טאג פון דער לויה.

איין טאג פריהער האב איך טעלע-פאָנירט צום אַדוואָקאַט קאָנארסקי, אז ער זאל זיך משתדל זיין ביי דער קהלה, אַז פון די ערהאלטענע געלדער זאל זי א געוויסע סומע פערטיילען אויף וואוילטעטיגע אינסטיטוציעס. ער האט מיר אבער צוליעב ריין פאָרמעלע טעמים זיין אינטערוועניץ אָבגעזאָגט און איך האב מיך שוין מעהר צו קיינעם פון דער קהלה נישט געוואָנדען, ווייל פון ערפאהרונג האב איך געוואוסט, אז עס איז צוועקלאז, אזוי אז איך האב די זאך פון די פילאנטראָפּישע אינסטי-טוציעס געהאלטען פאר פערשפּילט.

אין טאג פון די לויה אומגעפעהר ארום 11 א זייגער בין איך געגאנגען אין דעם הויז פון די אבלים זיי מנחם אבל זיין, האב איך דאָרט אנגעטראָפען אויף אַ זעהר געדריקטע שטימונג, דאס איז עבען שוין געוועזען נאך דעם יעצט שוין בעריהמטען טעלעפאָן גע-שפּרעך פון ה' זשעריקער מיט'ן ה' ד"ר וואָלבערג; מען האט מיר ערקלערט, אז די קהלה וויל נישט אנדערש נאָר א פאראויסזיגע איינצאהלונג פון דער גאנצער סומע לטובת-דער קהלה (דער קהלה-אינקאַסענט האט נאך דאמאלס געוואַרט אין קאַ־ידאָר), ד"ר וואָלבערג דאַגעגען האט בעשלאָסען דער קהלה מעהר נישט צו געבען ווי 1000 זל. די רעשט האט ער געהאט בעשטימט פאר וואוילטעטיגע צוועקען. ער האט מ'ך גלייכצייטיג געבעטען בייהילפיג צו זיין זיינע קינדער דעם ענין צו ער-לעדיגען אין זין פון זיין וואונש.

מיט דעם ה' ד"ר וואָלבערג האב איך דאמאלס גערעדט דאס ערשטע מאָל נאך דעם טעלעפאָן מיט זיין טאָכ-טער און דאס סך הכל במשך פון 1 אָדער 2 מינוט.

ווי געזאגט האב איך קיין שום איינ-פלוס אויף דעם גאנצען ענין און ווי אַזוי די געלדער צו צוטיילען נישט געהאט און ממילא געהער די גאנצע דאנק-באַרקייט פון דער גרויסער צאהל אָרי-מעלייט און פון די אָנפיהרער פון די היגע פילאנטראָפּישע אינסטיטוציעס, פאר וועלכע די סומעס זענען געגעבען געוואָרען – נישט מיר נאר אויסשליס-ליך דער זעהר חשובער פאמיליע ד"ר וואָלבערג, וועלכע האט שטענדיג מוס-טערהאפט געדינט דער היגער בעפעל-קערונג מיט איהר אָפּפערוויליגע פי-לאנטראָפּישע ארבייט.

מיט אכטונג
ד"ר באַטאַוויא.

פּראָטעסט פון דער קהלה געגען דער געטאָ-גזירה.

אויף דער דאָנערשטאָג'דיגער זיצונג פון די אלטע און נייע מיטגלידער פון דער קהלה-פערוואלטונג און ראַט, איז אָנגענומען געוואָרען פאָלגענדע רעזאָ-לוציע געגען דער געטאָ-גזירה:

„די פערזאַמעלטע דריקען אויס זייער ענערגישען פּראָטעסט געגען איינפיהרען דעם געטאָ פאר יודען אויף די העכערע לערן-אַנשטאַלטען“.

פּראָפ. ד"ר מ. באַלאַבאַן און דאָצ. ד"ר מ. טאַרטאַקאָווער אין טשענסטאָכאָוו

ווי מיר ווערן געוואויר גרייט דער יודאָאיסטישער צענטער ביי דער נייער שוהל א ציקל פון אינטערעסאנטע רע-פעראַטען וועגען יודישע געשיכטע אין פראַגען פון דער געגענוואָרט. אלס רע-פערענטען זענען איינגעלאָדענט גע-וואָרען בעריהמטע געלעהרטע אויף די געביטען ווי פּראָפ. באַלאַבאַן, דאָצ. ד"ר טאַרטאַקאָווער און אנדערע.

פּראָפ. באַלאַבאַן, וועלכער האט לעצ-טענס אדורכגעמאכט א שווערע קראַנק-הייט האט שוין פּרינציפּיעל מסכים גע-ווען צו בעזוכען אונזער שטאדט אָבער דעם טערמין אָהענגיג געמאכט פון זיין פולשטענדיגער ווידערהאָלונג.